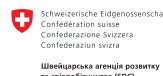

MINISTRY OF
FOREIGN AFFAIRS
OF DENMARK

Швеція
Sverige

UNITED NATIONS
UKRAINE

ОРГАНІЗАЦІЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ:

Аналітичний звіт за результатами дослідження дієвості

**ОРГАНІЗАЦІЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ:
Аналітичний звіт за результатами дослідження дієвості - 2019/ Автори-
упорядники: Олена Бікла, Тетяна Сила, Еміль Коренєв, Світлана Агаджанян.
К.-, 2019. – 41 с.**

Редактор – Міроненко Яна

Ця публікація презентує результати дослідження щодо організацій громадянського суспільства в п'ятнадцяти громадах Луганської області (Біловодська ОТГ, Красноріченська ОТГ, Лозно-Олександрівська ОТГ, Нижньодуванська ОТГ, Привільська ОТГ, Троїцька ОТГ, м. Золоте, м. Кремінна, м. Лисичанськ, м. Попасна, м. Северодонецьк, м. Щастя, смт Мілове, смт Станиця Луганська, смт Новоайдар), яке було проведене впродовж березня – травня 2019 року. Метою звіту є аналіз результатів дослідження, спрямованого на виявлення організаційної спроможності та дієвості ОГС, яку було публічно продемонстровано в діяльності та її результатах самою організацією та іншими організаціями протягом 2014 – 2019 рр. з приділенням особливої уваги останньому року їхньої діяльності.

Публікацію підготовлено в межах Програми ООН із відновлення та розбудови миру, за фінансової підтримки Європейського Союзу та урядів Данії, Швейцарії та Швеції. Погляди, висновки та рекомендації належать авторам звіту й не обов'язково відображають офіційну позицію Програми ООН із відновлення та розбудови миру, Європейського Союзу й урядів Данії, Швейцарії та Швеції.

Програму ООН із відновлення та розбудови миру реалізують чотири агентства ООН: Програма розвитку ООН (ПРООН), Структура ООН з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (ООН Жінки), Фонд ООН у галузі народонаселення (UNFPA) і Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО).

Програму підтримують одинадцять міжнародних партнерів: Європейський Союз, Європейський інвестиційний банк, а також уряди Великої Британії, Данії, Канади, Нідерландів, Норвегії, Польщі, Швейцарії, Швеції та Японії.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ	3
РЕЗЮМЕ	4
ВСТУП	7
МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІЖЕННЯ	8
АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ	14
АНАЛІЗ ЦІННОСТЕЙ, ПОТРЕБ ТА ВИКЛИКІВ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	27
ВИСНОВКИ	36
РЕКОМЕНДАЦІЇ	40

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

БО	Благодійна організація
ГО	Громадська організація
ЗМІ	Засоби масової інформації
ОГС	Організація громадянського суспільства
ОДВ	Органи державної влади
ОМС	Органи місцевого самоврядування
ОТГ	Об'єднана територіальна громада
ПРООН	Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй
ЦА	Цільова аудиторія

РЕЗЮМЕ

Навесні 2019 року в п'ятнадцяти громадах Луганської області було проведено дослідження щодо організацій громадянського суспільства (ОГС). Дослідження було спрямоване на громади, що є партнерами Програми з відновлення та розбудови миру ООН у сфері громадської безпеки та соціальної згуртованості: Біловодська ОТГ, Красноріченська ОТГ, Лозно-Олександрівська ОТГ, Нижньодуванська ОТГ, Привільська ОТГ, Троїцька ОТГ, м. Золоте, м. Кремінна, м. Лисичанськ, м. Попасна, м. Сєверодонецьк, м. Щастя, смт Мілове, смт Станиця Луганська, смт Новоайдар. У цьому документі узагальнено результати дослідження організаційної спроможності та дієвості ОГС Луганської області протягом 2014 – 2019 рр.

Дослідження охопило громадські та благодійні організації, що зареєстровані в зазначених громадах та добровільно взяли участь у дослідженні. Особлива увага приділялася організаціям, які здійснювали активну діяльність протягом останнього року. Це дослідження, що враховує як експертну оцінку, так і самооцінку, надає можливість всебічно визначити потреби та дієвість ОГС і, тим самим, виміряти їхній вплив на розвиток громади через потенціал, заявлену та реалізовану в дії спроможність.

Цей звіт складається з кількох розділів. У **методологічному розділі** представлено дизайн дослідження, джерела інформації, інструменти й інформацію про організацію дослідження. **Результати дослідження** містять дані скринінгу ОГС в п'ятнадцяти громадах Луганської області за період з 2014 р. до моменту проведення дослідження, а також результати онлайн-опитування представників цих організацій, що стало основою для збору кількісних даних для формування загального бачення дієвості регіональних ОГС як показника громадської активності в громадах у числовому значенні. **Висновки** містять загальну інформацію про інституційні ресурси та спроможності ОГС у партнерських громадах, а також інформацію про потреби організацій для їхнього організаційного розвитку.

Результати дослідження дієвості ОГС можуть бути використані:

- для розроблення профілю громади, а саме для оцінювання дієвості регіональних ОГС у категорії зафіксованих показників;
- для зваженого вимірювання впливу регіональних ОГС на розвиток громади через їхній потенціал, спроможність та потреби, оскільки дослідження враховує як експертну оцінку, так і самооцінку;
- для прийняття міжнародними і національними партнерами рішень, заснованих на фактичних даних, які можуть посилити результати у сфері розбудови громадської безпеки та соціальної згуртованості;
- для оцінювання ефективності і впливу роботи щодо розбудови інститутів громадянського суспільства як показника розвитку ОГС, оскільки результати дослідження дозволяють порівнювати між собою достатньо велику кількість організацій, що їх представлено в різних громадах та в різні періоди;

- для якісного наповнювання навчальних програм, що розробляються та впроваджуються міжнародними організаціями та спрямовані на активістів громадського сектору, своїм змістом та формами, що відповідають реальним потребам ОГС;
- для розроблення політик і програм ОГС, стратегічного планування, розроблення комунікаційної стратегії тощо;
- для громадського коучингу з метою планування організаційного розвитку;
- для розроблення промоційних матеріалів та в діяльності щодо налагодження зв'язків з громадськістю як з боку ОГС, так і представниками влади й донорськими організаціями.

Таким чином, інформація, представлена у цьому звіті, може бути корисною, перш за все, широкому загалу населення, керівникам та членам самих ОГС, представникам органів місцевого самоврядування, депутатам місцевих рад, представникам бізнесу, науковцям й експертам у сфері організаційного розвитку та розбудови громадянського суспільства, а також міжнародним організаціям і донорам, які працюють з ОГС на території Луганської області.

Школа толерантності,
Фото: Олександр Симоненко

ВСТУП

Інституційно спроможною та дієвою ОГС можна вважати ту, що веде організовану й системну роботу в напрямку реалізації своєї місії й мети.

Ідеально, коли розуміння місії, мети й визначених завдань є не лише у керівного складу організації, але й у її членів, персоналу й волонтерів. У такому разі всі, кого об'єднує дієва ОГС, «йдуть в одному напрямку», поділяючи спільні цінності. Люди зі спільними цінностями є найбільшим ресурсом для спроможної ОГС. Не фінанси й обладнання, а перш за все люди, які використовують фінанси та обладнання як інструменти для «добрих справ». Саме «добрі справи», зроблені у прозорий спосіб, формують довіру до ОГС, яка є так само важливим ціннісним ресурсом для організації громадянського суспільства і робить її не на папері, а в реальності інституційно спроможною та ефективною, а значить, дієвою. Отже, організація, що має ознаки належного врядування на засадах цінностей, є інституційно спроможною, а відтак, дієвою. Але чи на всі сто відсотків?

Організація з усім цим гарно вибудованим організаційним підґрунтям, вочевидь, не існує сама по собі в вакуумі. Сучасне інформаційне суспільство, в полі якого здійснює свою діяльність ОГС, є вибагливим до наявності як внутрішньої, так і зовнішньої інформаційної складової в її політиці. З іншого боку, громада, на території якої ОГС вирішує соціальні проблеми її мешканців, є навіть більш вибагливою до інформування з боку місцевої ОГС про її діяльність на користь громади. Отже, поінформованість про діяльність організації є запорукою її стовідсоткової спроможності ефективно існувати в локалізованому просторі, який ця організація зі своїми ресурсами й добрими справами хоче змінити на краще. Дієвість ОГС відображає ступінь розвитку організації як інституції, яка здатна усвідомлено виконувати свою статутну діяльність та ефективно комунікувати із суспільством (своєю цільовою аудиторією й партнерами).

Організаційну дієвість, як показник діяльності, можна вимірювати. Дієвість стосується управління, процесів і послуг, що їх відповідно здійснює й надає організація. Отже, дієвість ОГС може бути виміряна ступенем організованості в управлінні людськими й матеріальними ресурсами, в управлінні внутрішніми й зовнішніми комунікаціями, а також якістю проектної роботи як спланованої діяльності. Саме тому дослідження дієвості ОГС – намірів і здатності діяти та самого факту дії – може стати аналітичним підґрунтям для спільного планування та реалізації заходів Програми ООН з відновлення та розбудови миру в партнерських громадах щодо розбудови інституційної спроможності ОГС як одного з найважливіших інструментів залучення громади до вирішення соціальних проблем та розвитку.

Дослідження було проведено із використанням напрацювань у сфері розвитку громадянського суспільства БФ «Творчий центр ТЦК» (м. Київ) в рамках багаторічного дослідження «Стан та динаміка розвитку неурядових організацій України»¹ під керівництвом Любові Паливоди, а також практичних порад та інструкцій з Пілотної методології оцінки рівня організаційного рівня ОГС Чарльза Бакстона² та посібника колективу авторів «Про організаційний розвиток простою мовою»³.

¹ Стан та динаміка розвитку організацій громадянського суспільства України 2002 – 2013 роки: Звіт за даними дослідження / Упоряд.: Любов Паливода – К.: [БФ «Творчий центр ТЦК»], 2014. – 88 с.

² Бакстон, Чарльз. Пілотна методологія оцінки рівня організаційного розвитку ОГС. – Київ: ВАІТЕ, 2013. – 40 с. // https://issuu.com/dhrpraxis/docs/pilot_methodology_of_organizational

³ Про організаційний розвиток простою мовою: посібник для практиків. – Київ, 2017. – 84 с. // <https://issuu.com/undpukraine/docs/demystifyingua>

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета, об'єкт та предмет дослідження

Дослідження організаційної спроможності та дієвості ОГС мало на меті:

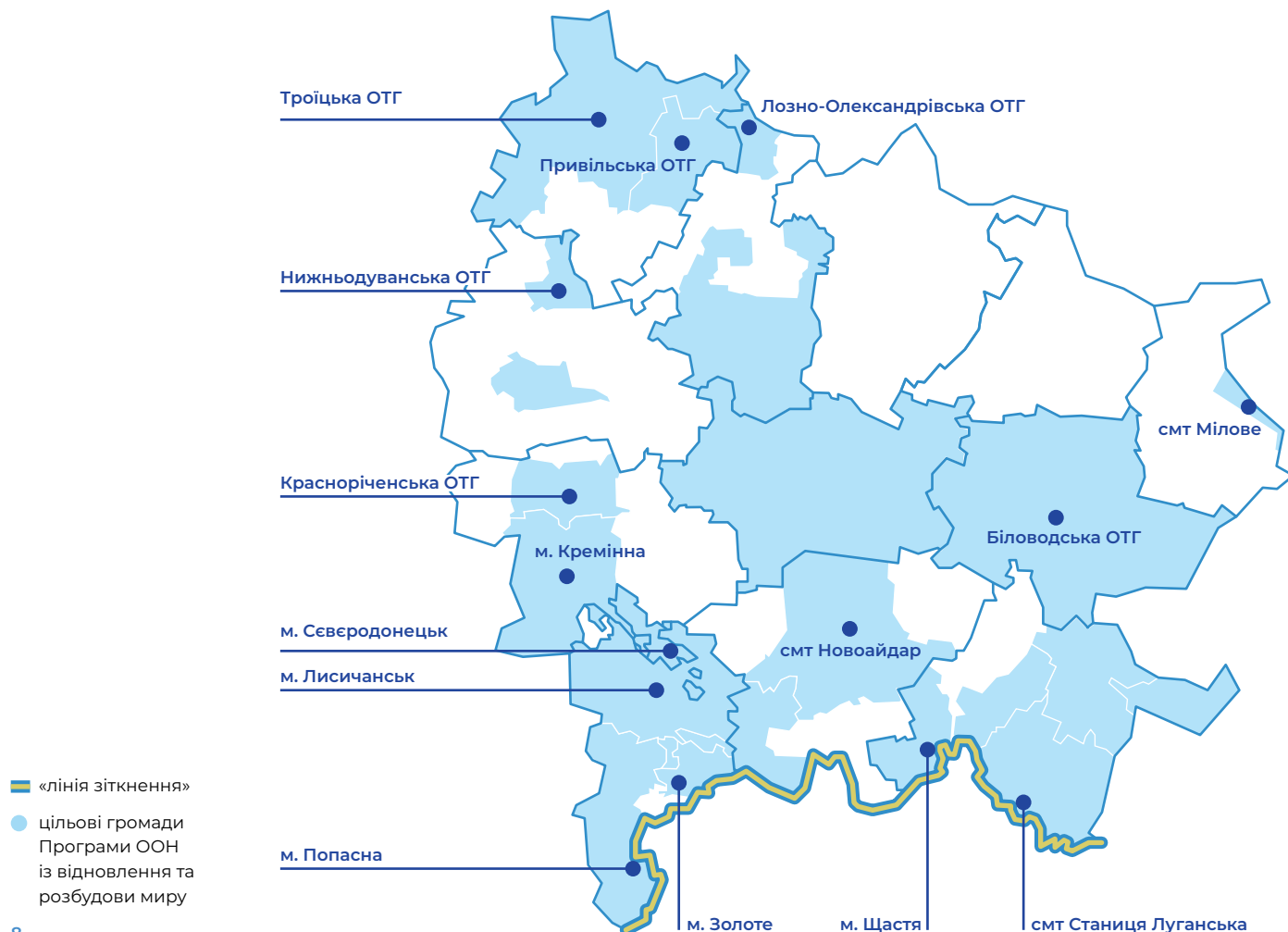
- виявлення та оцінювання публічної активності ОГС, зареєстрованих у 15 громадах Луганської області за період 2014 – 2019 рр. із приділенням особливої уваги останньому року їхньої діяльності;
- визначення загального рівня дієвості ОГС в обраних громадах – потенціалу, спроможності та потреб щодо розвитку через навчання.

Об'єкт дослідження – всі зареєстровані та дієві ОГС (громадські й благодійні організації) в партнерських громадах.

Предметом дослідження є організаційна спроможність та дієвість ОГС, яку було публічно продемонстровано протягом 2014 – 2019 рр. із приділенням особливої уваги останньому року їхньої діяльності.

Період проведення дослідження – з 15 березня по 26 квітня 2019 р.

Географія дослідження:

Дизайн дослідження та особливості формування вибірки

Дизайн дослідження схематично представлено на Рисунку 1.

Рисунок 1.
Дизайн дослідження

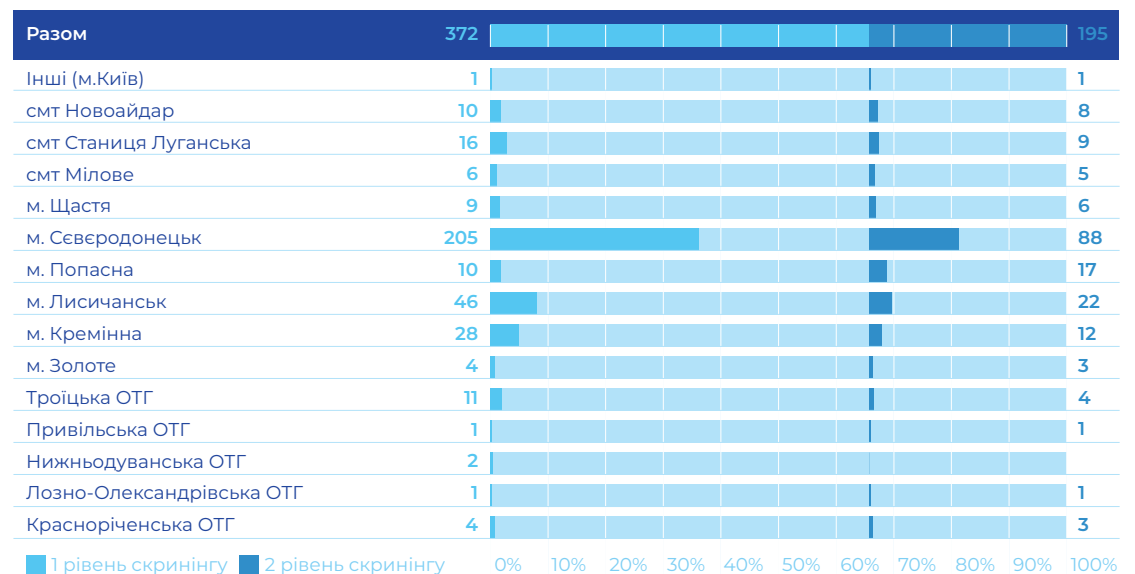
Особливості формування вибірки зумовлюються дизайном дослідження.

На першому рівні експертного оцінювання, метою якого було виокремлення принаймні мінімально дієвих організацій, було опрацьовано доступну інформацію про всі 567 організацій, що зареєстровані в партнерських громадах ОГС (громадські організації (код 815) і благодійні організації (код 845)), і внесені до Реєстру неприбуткових організацій та установ. На першому рівні скринінгу активність організацій було оцінено максимально в чотири рейтингових бали.

До другого рівня експертного оцінювання увійшли всі зареєстровані та дієві організації, які на першому рівні аналізу набрали щонайменше 2 бали з 4-х можливих. Таких організацій виявилось 195. Ті організації, що за експертною оцінкою, не отримали 2 бали (таких виявилось 372) – залишилися на першому рівні, однак на їхні електронні адреси, якщо такі було знайдено, також було надіслано запрошення заповнити анкету самооцінки організаційного розвитку. Розподіл кількості ОГС за двома рівнями скринінгу по цільових громадах свідчить про те, що проявлену активність в мережі Інтернет має практично кожна третя організація (34%).

Організації, що пройшли на другий рівень, були оцінені експертами за поглибленою методологією. За результатами оцінювання організації розподілилися за обраними громадами таким чином:

Рисунок 2.
Розподіл кількості ОГС за обраними громадами за результатами двох рівнів скринінгу

На третьому рівні дослідження самооцінювання здійснювалося добровільно з боку 90 організацій, які в різній мірі представили всі досліджувані громади (окрім Нижньодуванської ОТГ). Всі представники ОГС, що відгукнулися на запрошення заповнити онлайн-анкету, тим самим здійснили самооцінювання, дані щодо якого були переведені в числове значення й додані (просумовані) до результатів оцінювання другого рівня (або першого – в разі відсутності продемонстрованої активності, але наявності самооцінки).

За результатами проведеного за описаною методологією дослідження було проведено глибинні інтерв'ю із 26 організаціями з метою визначення сильних сторін та ключових потреб організацій. Наведені в цьому документі цитати учасників глибинних інтерв'ю дозволяють отримати більш деталізоване уявлення про те, що саме зумовлює невдачі й уможлиблює організаційні успіхи дієвих організацій, адже в процесі інтерв'ювання порушувалися майже всі найбільш важливі аспекти загальної спроможності ОГС, як-от фінансова, технічна, комунікаційна, проєктна й організаційна.

Методи. Враховуючи, що дослідження передбачає надання як експертної оцінки, так і самооцінки, були використані такі методи збирання інформації про ОГС: кабінетний аналіз через використання контент-аналізу повідомлень про організації в мережі Інтернет за визначеними критеріями та показниками із переведенням інформації в числове значення; опитування (самооцінювання) через онлайн-форми (додаток Google forms) також із переведенням інформації до числових значень, а також глибинні інтерв'ю.

Інструменти дослідження. Для проведення експертного оцінювання дієвості регіональних ОГС було використано скринінгову модель. В основу скринінгової моделі покладено шість критеріїв (індикаторів) дослідження дієвості ОГС (Табл. 1).

Таблиця 1.

Критерії оцінювання дієвості ОГС

Назва критерію	Зміст критерію	Вага в загальному результаті
ВІДОМОСТІ ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ	Інформація про організації, що стосується реєстраційних та контактних даних.	без оцінки
ІНФОРМАЦІЙНА СПРОМОЖНІСТЬ (ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ)	Наявність каналів інформування про організацію (веб-сайти, сторінки в соцмережах), взаємодія з користувачами в соціальних мережах, наявність річних звітів.	12%
ОРГАНІЗАЦІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ	Роль організації в наданні соціальних послуг та адвокації, в тому числі залучення вразливих груп до діяльності організації, застосування гендерно-чутливого підходу та підходу, заснованого на правах людини.	30%
УРЯДУВАННЯ ТА ЛЮДСЬКІ РЕСУРСИ	Різноманітність секторальної роботи та видів діяльності, різноманітність цільової аудиторії, наявність актуального стратегічного плану, внутрішніх правил і процедур, оплачуваного персоналу, в тому числі бухгалтера, наявність та кількість членів організації й волонтерів, різноманітність джерел фінансування.	38%
ЗОВНІШНІ ЗВ'ЯЗКИ	Наявність співпраці з органами місцевої й державної влади, досвід моніторингу й оцінки діяльності влади, наявність співпраці з донорами, з іншими ОГС, участь в робочих групах, коаліціях і мережах, наявність співпраці з бізнесом, кількість підтриманих проєктів тощо	20%
ПОТРЕБИ В ОРГАНІЗАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ	Інформація про потреби організації в організаційному розвитку та навчанні	без оцінки

Отже, запропонована модель скринінгу передбачає два рівні аналізу. *Перший рівень скринінгу*, в свою чергу, має два етапи. Перший етап (формальний), включає в себе аналіз інформації з електронних державних відомчих реєстрів для формування загального списку всіх зареєстрованих організацій у кожній з обраних громад. На другому етапі було проведено аналіз діяльності ОГС щодо інформування про організацію та її роботу: наявність каналів інформування (веб-сайти, сторінки в соцмережах), взаємодія з користувачами в соціальних мережах, наявність річних звітів, присутність у медіапросторі протягом 2014 – 2019 рр..

Якщо організація набирає 2 та більше балів – вона проходить на *другий рівень скринінгу* – це поглиблений «організаційний рівень» аналізу саме *діяльності* ОГС, звужений до періоду 2018 – 2019 рр., як того й вимагав часовий фокус дослідження. *Каналами інформації* є сторінки ОГС в соцмережах, електронні реєстри українських ОГС, сайти міжнародних донорів із реєстрами організацій, які отримали фінансування (грант). *Мета цього рівня скринінгу* – уточнення даних про діяльність організації протягом 2018 – 2019 рр. та поглиблене вивчення організаційної спроможності ОГС у партнерських громадах. Цей рівень включав два види аналізу – кількісний аналіз фактів / даних (фіксація наявності) та якісний аналіз фактів / даних (виявлення фактів з контенту).

Рисунок 3.
Логічна структура інструментів дослідження

ІНСТРУМЕНТ 1 Скринінгова анкета (експертна оцінка)		
ІНСТРУМЕНТ 2 Анкета для онлайн-опитування (самооцінка)		
ВІДОМОСТІ ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ	ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ	ВРЯДУВАННЯ ТА ЛЮДСЬКІ РЕСУРИ
ІНСТРУМЕНТ 1 Питання 1-9 (0 балів)	ІНСТРУМЕНТ 1 Питання 10-11 (2 бали)	ІНСТРУМЕНТ 1 Питання 12-16 (5 балів)
ІНСТРУМЕНТ 2 Питання 1-8 (0 балів)	ІНСТРУМЕНТ 2 Питання 9-11 (3 бали)	ІНСТРУМЕНТ 2 Питання 12-21 (10 балів)
ЗОВНІШНІ ЗВ'ЯЗКИ	ОРГАНІЗАЦІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ	ПОТРЕБИ ОРГАНІЗАЦІЇ В ОРГАНІЗАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ
ІНСТРУМЕНТ 1 Питання 17-20 (4 бали)	ІНСТРУМЕНТ 1 Питання 21-24 (4 бали)	
ІНСТРУМЕНТ 2 Питання 22-28 (7 балів)	ІНСТРУМЕНТ 2 Питання 29-32, 37 (5 балів)	ІНСТРУМЕНТ 2 Питання 33-36 (0 балів)

Кожен зі скринінгових критеріїв має свої показники, – які відображені у відповідній логічній структурі інструментів дослідження: скринінговій анкеті й анкеті для онлайн-опитування. Таких елементів - 40. Кожен інструмент дослідження – скринінгова анкета та анкета для онлайн дослідження – включає в себе розділ про обчислювання даних – переведення текстових повідомлень у числове значення.

Кожний показник (елемент, питання) оцінюється за бальною шкалою, де 1 бал – найвище значення, 0,25 – 0,5 балів – проміжні, посередні значення, що частково забезпечують виконання умов оцінювання, 0 балів – найнижче значення. Вага кожного показника = 1 бал, а, отже, максимальна кількість балів, яку організація може набрати, становить 40 балів (як 100% дієвості). Методика обчислювання загальної оцінки має таку формулу: експертна оцінка (15 показників / елементів / питань) + самооцінка (25 показників / елементів / питань) = загальна сума (в балах) із обчисленням ваги в загальному показнику по кожній організації та громаді (у відсотках).

Джерела інформації. Дослідниками було використано декілька джерел інформації про регіональні ОГС, які розподіляються за такими рівнями:

Державний рівень – інформація, надана у відповідь на безкоштовний запит до Міністерства юстиції (Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань), й інформація, надана від обласних державних рад й органів місцевого самоврядування. Основне джерело інформації для скринінгу – Єдиний реєстр громадських формувань (пошук за населеним пунктом) із уточненням реєстраційної інформації в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. Перевірка списку наявних ОГС у громадах стала можливою завдяки представленню списків / онлайн-публікацій про ОГС громади на сайтах адміністрацій населених пунктів, у тому числі завдяки наявним спискам членів Громадських рад.

Міжнародний та недержавний організаційний рівень – це дані міжнародних організацій, що взаємодіють з регіональними ОГС, та дані від українських громадських і благодійних організацій, які збирають інформацію про ОГС (Форум НУО, Marketplace, ГУРТ, Громадський простір тощо). Електронні реєстри українських ОГС, а також міжнародних організацій із реєстрами організацій, які отримали фінансування (грант) (в особливості, через ПРООН, ООН Жінки та Український жіночий Фонд) дозволили оцінити проектну діяльність ОГС, а також віднайти актуальні контактні дані ОГС.

Організаційний місцевий рівень – це інформація, отримана безпосередньо з інформаційних каналів самих ОГС (сторінки в соціальних мережах і сайти). Розширений пошук інформації про ОГС здійснювався через Google та Facebook (як найбільш поширену соціальну мережу серед українських ОГС) і дозволив проаналізувати представлену активність ОГС. Спосіб пошуку інформації для скринінгу – через місця присутності / активності ОГС в цільових громадах, а саме – пошук інформації про зареєстровані й активні громадські організації через Facebook, пошукову систему Google, з подальшим уточненням контактних даних через перехід на представницький електронний ресурс знайденої організації.

Організація проведення дослідження. Дослідження було проведено з 1 березня по 31 травня 2019 р. і складалося з таких етапів: розробка дизайну й методології дослідження, польовий етап (15 березня – 26 квітня), підготовка й написання звіту.

Обмеження дослідження. Представлені на сайтах органів місцевого самоврядування списки ОГС є достатньо чисельними, але інформація про них не завжди є актуальною або повною. Так, контактні дані часто є неактуальними та обмежуються міськими номерами телефонів; електронна пошта та контактні номери телефонів організації або її керівника у багатьох випадках відсутня, а також не завжди наявна повна інформація про керівника (повністю ім'я та по батькові). Під час роботи з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань доводиться стикатися із застарілою інформацією, що не враховує реформу децентралізації: новоутворені організації на момент скринінгу не відображалися як такі, що зареєстровані в певній об'єднаній територіальній громаді. Під час роботи з Єдиним державним реєстром пошукова система не завжди дозволяє отримати інформацію про ОГС за місцем реєстрації, що зробило би пошук значно швидким (якщо громадські формування наразі можна було шукати за місцем реєстрації, то благодійні організації – ні). Більша частина організацій (особливо, які створені до 2014 року) не мала контактної інформації (телефона й/або електронної пошти). Так чи інакше, неповнота інформації про ГО та БО на сайтах українських ОГС також є стимулом для подальшого росту, оскільки ініціатива зі створення інтерактивних мап тощо є дуже доречною й корисною, але має ознаки незавершеності й загальмованості.

Онлайн-анкетування вимагало наявності актуальних електронних адрес, а отже їх ретельне збирання було важливим компонентом польового етапу. До ризиків онлайн-опитувань належать ризик ненавмисного або свідомого ігнорування листа-запрошення та, відповідно, неотримання відповіді на електронні запити, що впливає на кількість респондентів. Саме тому для забезпечення якомога більшого залучення ОГС до дослідження було здійснено п'ятиразову розсилку запрошень протягом двох тижнів і поінформовано громадськість про дослідження на сайті Луганської обласної адміністрації від імені ПРООН. Також для рекрутингу респондентів були залучені лідери та представники мережі Робочих груп із громадської безпеки й соціальної згуртованості в Луганській області. В цілому, вжиті заходи дозволили досягнути показника в 90 якісно заповнених анкет.

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

ПОРТРЕТ ОГС ЛУГАНЩИНИ НА ПРИКЛАДІ ПАРТНЕРСЬКИХ ГРОМАД

Географія досліджених ОГС. Досліджено ОГС (ГО та БФ) в п'ятнадцяти громадах Луганської області з населенням більше 372 230 осіб⁴ та зі списком у 565 громадських і благодійних організацій. В середньому на одну організацію (ГО, БО) (будь якого рівня активності) припадає приблизно 658 мешканців населеного пункту, що може бути представлено як показник охоплення мешканців громади потенційною громадською активністю⁵.

Таблиця 2.

Кількість учасників дослідження на різних етапах скринінгу

⁴ Державна служба статистики України // Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В.Птухи Національної Академії Наук України // http://database.ukrcensus.gov.ua/MULT/Dialog/statfile_c.asp. Розрахунки (оцінки) чисельності населення здійснено на основі наявних адміністративних даних щодо державної реєстрації народження й смерті та зміни реєстрації місця проживання.

⁵ Під час розрахування цього показника не враховувалися інші організаційно-правові форми ОГС, а лише громадські й благодійні організації.

⁶ Офіційні дані сільських, селищних та міських рад і профілі громад

⁷ Анкету заповнили також ОГС, які на першому рівні скринінгу були визначені як відносно не активні

⁸ Організації, що не зареєстровані у партнерських громадах Луганської області, але здійснюють свою діяльність на їх території

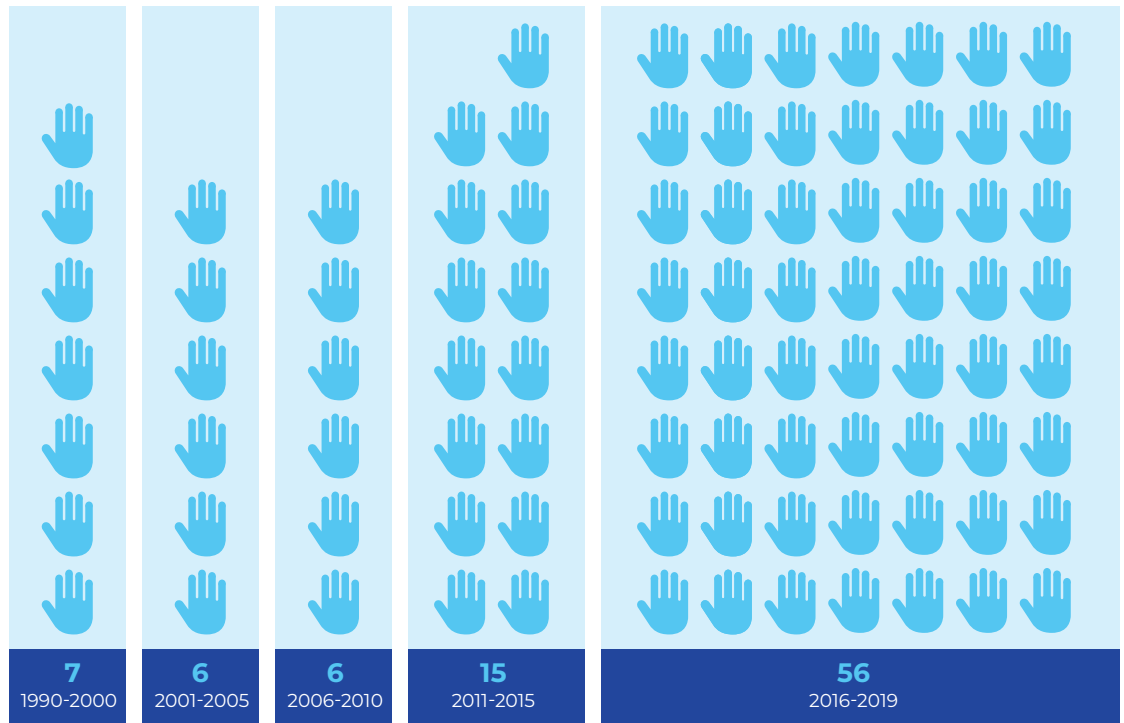
Громада	Населення станом на 1 січня 2019 р. ⁶	Кількість зареєстрованих громадських організацій	Кількість відносно неактивних ОГС	Кількість відносно активних ОГС	
				Усього	у т.ч. кількість організацій, що добровільно взяли участь у самооцінюванні (були опитані)
БІЛОВДСЬКА ОТГ	23 295	33	18	15	9
М. ЗОЛОТЕ	13 784	7	4	3	3
КРАСНОРІЧЕНСЬКА ОТГ	6 724	7	4	3	1
М. КРЕМІННА	21 520	40	28	12	6
М. ЛИСИЧАНСЬК	110 501	68	46	22	12
ЛОЗНО-ОЛЕКСАНДРІВСЬКА ОТГ	2 489	2	1	1	1
СМТ МІЛОВЕ	5 611	11	6	5	4
НИЖНЬОДУВАНСЬКА ОТГ	3 012	2	2	0	0
СМТ НОВОАЙДАР	9 141	18	10	8	13 ⁷
М. ПОПАСНА	20 448	27	10	17	11
ПРИВІЛЬСЬКА ОТГ	1 423	2	2	0	0
М. СЕВЕРОДОНЕЦЬК	113 616	293	205	88	21
СМТ СТАНИЦЯ ЛУГАНСЬКА	13 500	25	16	9	3
ТРОЇЦЬКА ОТГ	14 699	15	11	4	3
М. ЩАСТЯ	12 467	15	9	6	1
РАЗОМ У 15 ГРОМАДАХ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	372 230	565	372	193	89
ІНШІ ГРОМАДИ ⁸		2	1	1	1
РАЗОМ		567	373	194	90

Склад вибірки. Відгукнулися на запрошення й взяли участь у онлайн-опитуванні 90 організацій. Таким чином, ці організації й стали суб'єктами дослідження в партнерських громадах.

Незважаючи на те, що переважну більшість ОГС (70%) було створено до 2014 року, протягом 2016-2019 рр. спостерігається стрімке зростання їхньої кількості у досліджуваних громадах (рис. 4), що може бути пов'язане, в тому числі, із позитивним впливом комплексу активностей, реалізованих в рамках проєктів міжнародних технічної допомоги.

Рисунок 4.

Рік реєстрації опитаних ОГС, N=90

Не дивлячись на те, що всі досліджені організації є зареєстрованими на території п'ятнадцяти громад, географія їхньої діяльності є дещо ширшою й охоплює також і населені пункти, які знаходяться поряд. До вибірки потрапила також одна громадська організація, яка активно працює на території Луганської області, але зареєстрована з 2014 року в м. Києві, оскільки керівниця цієї організації є внутрішньо переміщеною особою й мешкає в столиці, однак разом зі своєю командою багато часу працюють саме на території Луганської області.

Узагальнене уявлення про ступінь громадської активності населення певної громади може надати показник охоплення мешканців діяльністю однієї дієвої організації, який розраховується як співвідношення кількості населення й загальної кількості дієвих ОГС за певною громадою. Наочне порівняння досліджуваних громад за названим показником (рис. 5) дозволяє виокремити найбільш активні громади в аспекті дієвості ОГС, як-от Новоайдар, Попасна та Сєверодонецьк, у яких одна дієва громадська організація припадає на приблизну кількість населення, що складає 1150-1300 осіб. Якщо для Сєверодонецька подібне високе значення цього показника є цілком прогнозованим у поточних зовнішніх умовах як для нового адміністративного центру Луганської області, то громади міста Попасної та Новоайдарського району досягли такого значення завдяки реалізації власних внутрішніх ресурсів і зусиль усіх стейкхолдерів, що сприяли розвитку громадської активності.

Рисунок 5.
Охоплення мешканців досліджених громад* ОГС, мешканців на 1 ОГС

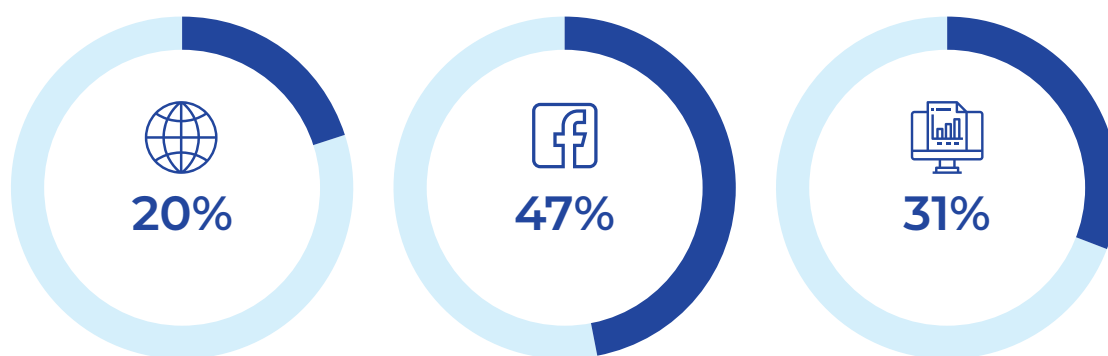
* - У Нижньодуванській та Привільській ОТГ дієвих організацій на момент дослідження не виявлено.

смт Новоайдар	1 143
м. Попасна	1 203
м. Северодонецьк	1 291
смт Мілове	1 403
смт Станиця Луганська	1 500
Біловодська ОТГ	1 553
м. Кремінна	1 793
м. Щастя	2 078
Красноріченська ОТГ	2 241
Лозно-Олександрівська ОТГ	2 489
Троїцька ОТГ	3 675
м. Золоте	4 595
м. Лисичанськ	5 023

Керівниками цих організацій, майже в рівній мірі, є чоловіки (51%) й жінки (49%).

Кожна п'ята організація (20%) має власний сайт, майже кожна друга (47%) – сторінку в Facebook. Приблизно третина організацій (31%) готують і публікують річні звіти про власну діяльність.

На рисунку 6 представлено розподіл організацій за секторами впливу й спрямованістю діяльності, як вони самі її визначають. Зокрема, більшість організацій спрямовує свою активність на вирішення проблем дітей та молоді (51), вирішення соціальних питань (43), громадську безпеку / взаємодію з органами правопорядку (35), освітню або культурно-виховну роботу (24), а також роботу з жінками (21) – це основні «сервісні» сектори, в яких працюють громадські організації партнерських громад.

Основними видами діяльності організацій, за самооцінкою, є захист прав та представлення інтересів (44), тренінги й консультування (38), освітня діяльність (33), поширювання інформації (33) та в меншому ступені благодійність (18).

Рисунок 6.
Сектори, в яких працюють опитані ОГС, множинний вибір

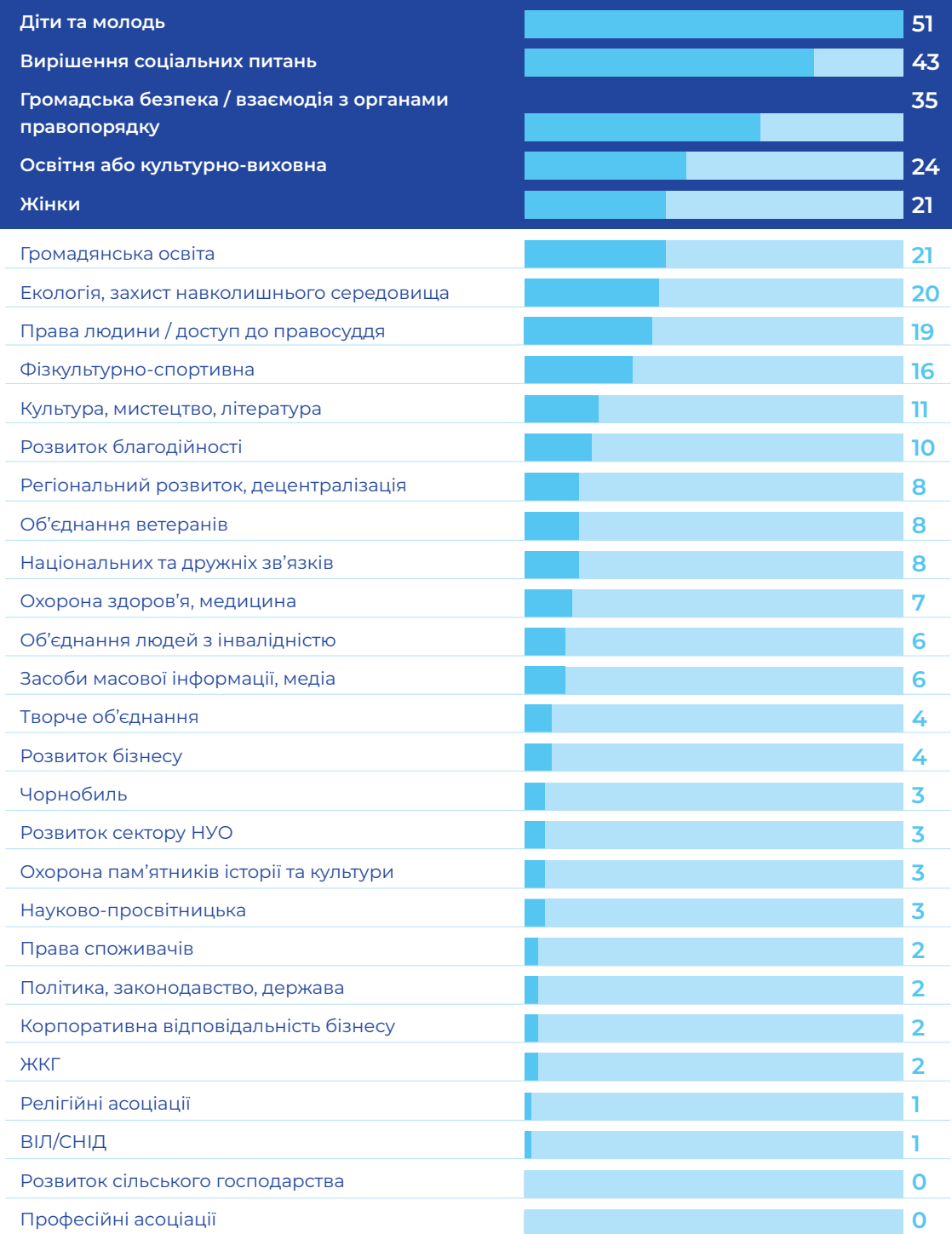
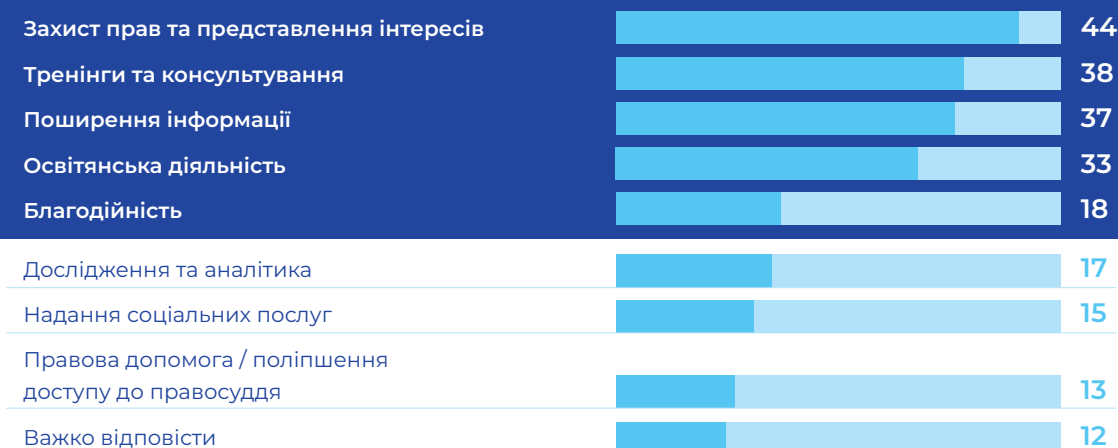

Рисунок 7.
Види діяльності, що їх здійснює організація, множинний вибір

Цільовою аудиторією діяльності досліджені ОГС визначають здебільшого дітей: ними опікуються більше половини організацій (57 організацій). Також до фокусу інтересів ОГС потрапили: мешканці громади (43) (це пряма вказівка на зорієнтованість організації на розвиток власних громад), жінки (41), ВПО (37), все населення в цілому (35). Також третина організацій працює з людьми похилого віку (34) та з людьми з інвалідністю (31). З приводу останньої групи важливо зазначити, що на першому рівні скринінгу було зафіксовано 18 організацій, в назві яких вказано, що вони працюють з людьми з інвалідністю. Крім того, зафіксовано 25 садових товариств, які також мають таку організаційно-правову форму, як громадські організації, але активних серед них немає. Автогаражних організацій – 9, активних також немає.

Важливим і вагомим показником для демонстрації дієвості організації є залучення представників вразливих груп до планування діяльності організації. Щодо досліджених організацій Луганщини цей показник сягає майже 60% (59%), проте цікаво, що досить значній кількості ОГС (23%) важко було відповісти на це питання однозначно.

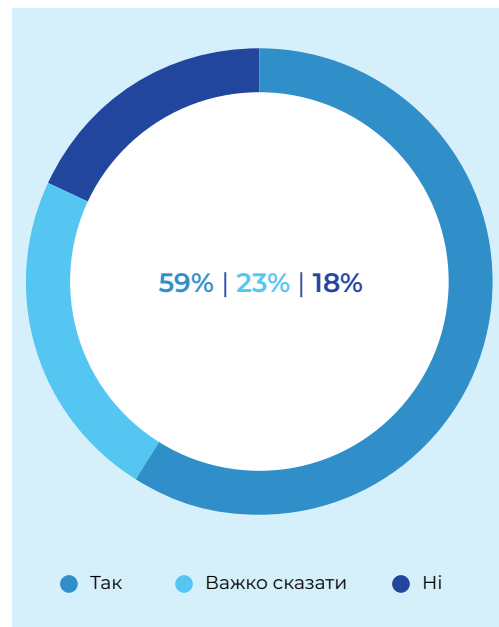
Рисунок 8.

Основні цільові групи опитаних ОГС, множинний вибір

Рисунок 9.

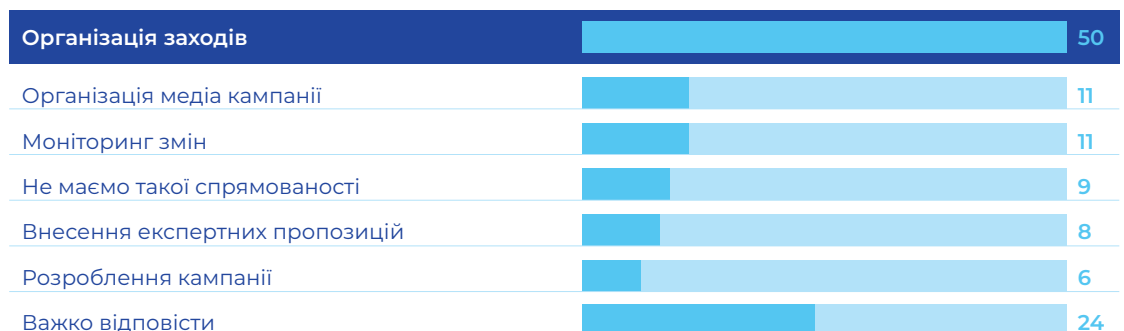
Залучення представників вразливих груп до планування / діяльності опитаних ОГС, N=90

В своїй проектній діяльності половина ОГС (50) враховують права вразливих груп здебільшого під час організації заходів, однак майже кожний четвертий респондент (24) не зміг відповісти на це питання.

Рисунок 10.

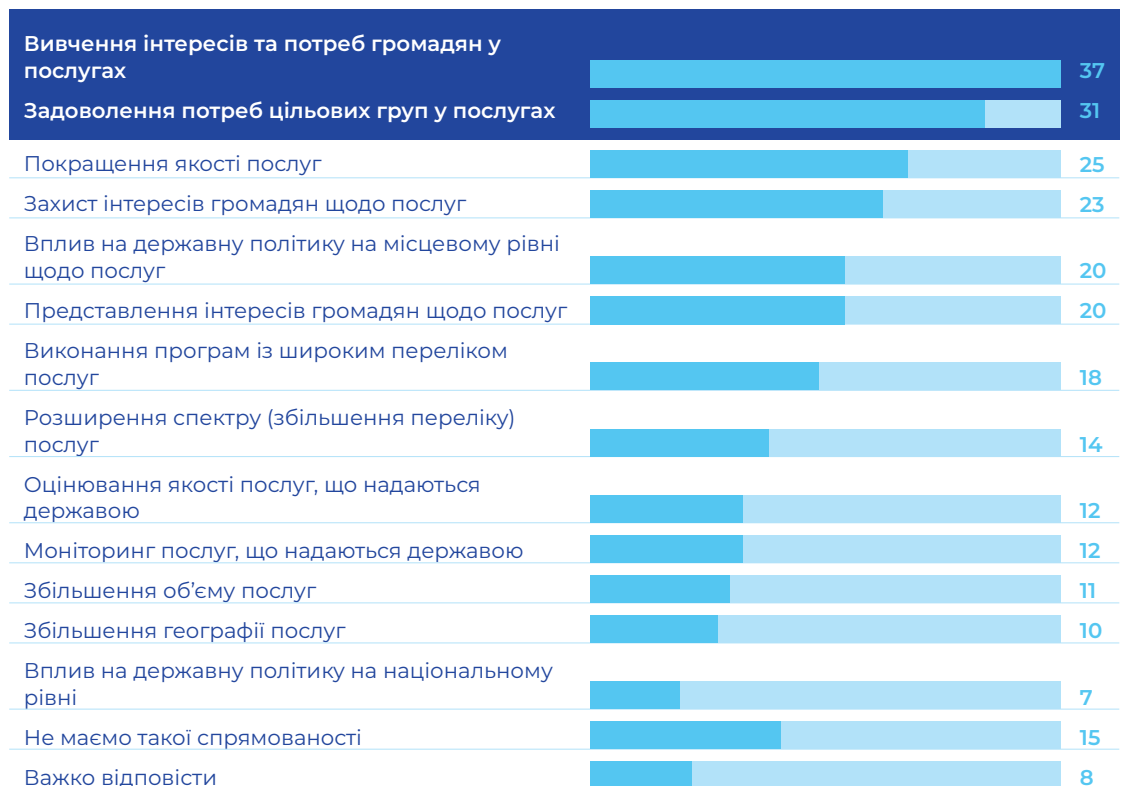
Враховання прав уразливих груп в проектній діяльності опитаних ОГС, множинний вибір

Щодо функціональної ролі досліджених організацій (що розглядаються як такі, що надають послуги своїм членам і/або цільовим групам), то можна побачити, що більше, ніж третина ОГС вивчають інтереси й потреби громадян у послугах (37) і задовольняють такі потреби партнерських груп (31). Кожна четверта організація намагається покращувати свої послуги (25) і стоїть на захисті інтересів громадян щодо послуг (23). Кожна п'ята організація впливає на державну політику на місцевому рівні щодо послуг (20) і представляє інтереси громадян щодо послуг (20). Важливо відзначити, що 7 організацій вважають себе такими, що впливають на державну політику надання послуг на національному рівні.

Рисунок 11.

Функціональна роль опитаних ОГС, що надають послуги своїм членам і/або цільовим групам, множинна відповідь

Дієвість ОГС наочно демонструється наявністю таких розроблених документів, як річні звіти, адміністративні правила й процедури та стратегічний план. Так, більше половини досліджених організацій, що взяли участь у онлайн опитуванні (51%), мають затверджені адміністративні правила й процедури, а 44% організацій мають стратегічний план. Отже, можна стверджувати, що майже половина ОГС партнерських громад оцінюють свій підхід до документального забезпечення діяльності організації як професійний.

Рисунок 12.

Документальне забезпечення досліджених організацій, кількість ОГС. Наявність:

- прописаних адміністративних правил та процедур
- написаного актуального стратегічного плану
- публічних звітів за період 2014-2018 рр.

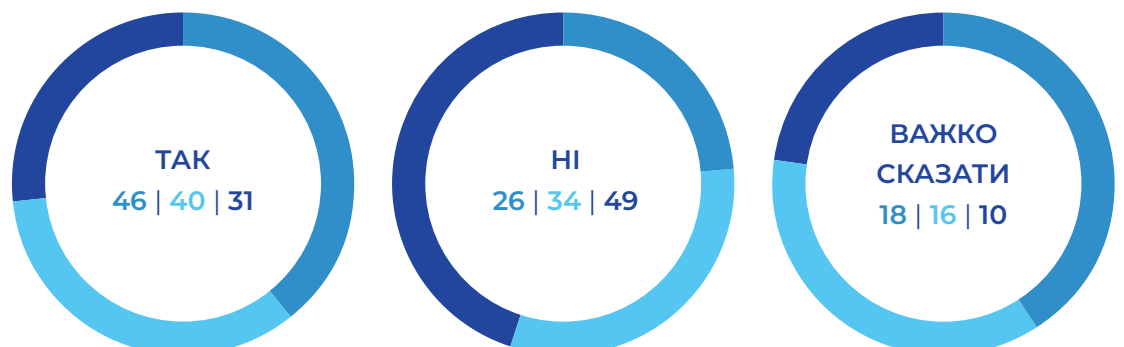
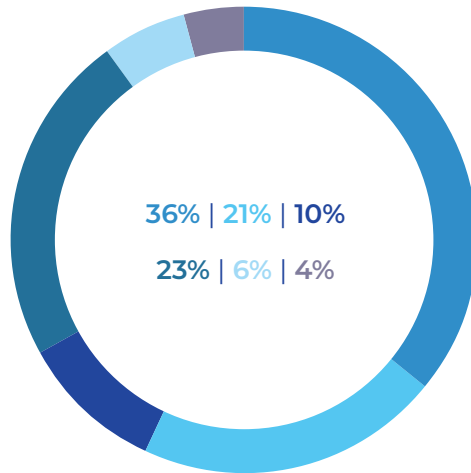

Рисунок 13.

Кількість членів у опитаних ОГС, N=90

- 36% від 1 до 10 членів
- 21% від 11 до 30 членів
- 10% від 31 до 50 членів
- 23% від 51 та понад 100
- 6% наша організація не є членською
- 4% важко відповісти

Також важливими питаннями, відповідь на які демонструє дієвість організації, є ті, що стосуються людських ресурсів: керівників, оплачуваного персоналу, членів організації, волонтерів. Лише 10% ОГС відповіли, що не є членськими організаціями, або їм було складно відповісти. Більше третини ОГС (36%) обраних громад зазначили в онлайн-анкеті, що мають до 10 членів; майже чверть (23%) - від 51 до 100 членів.

35 % організацій (31 од.) мають у штаті бухгалтера й тільки 16 % (14 од.) мають оплачуваний персонал. Постійні волонтери – наприклад, три та більше, є в 39% ОГС партнерських громад. А ось майже половина респондентів (49%) відповіла, що їхня організація не має волонтерів взагалі, тобто значне джерело інтелектуальних, соціальних і креативних ресурсів багатьма організаціями не використовується, що актуалізує такий напрям організаційної роботи ОГС та міжнародних партнерів як розширення волонтерської мережі й реалізація освітніх програм щодо громадського волонтерства.

Рисунок 14.

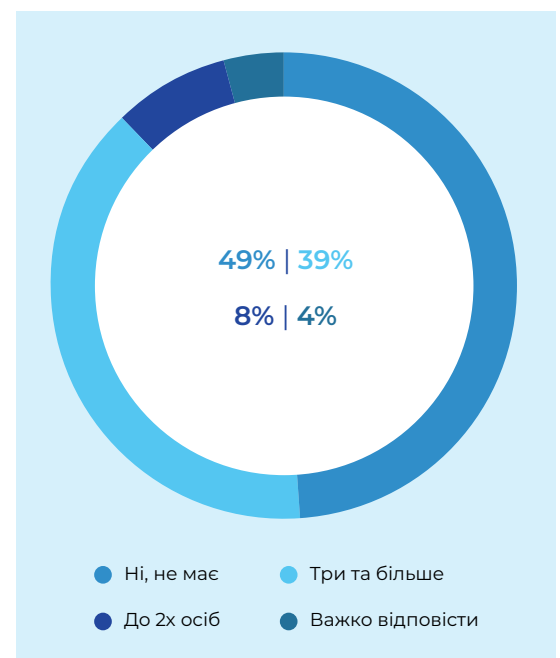
Персонал у опитаних ОГС

- так
- ні
- важко відповісти

Рисунок 15.

Наявність постійних волонтерів у опитаних ОГС, N=90

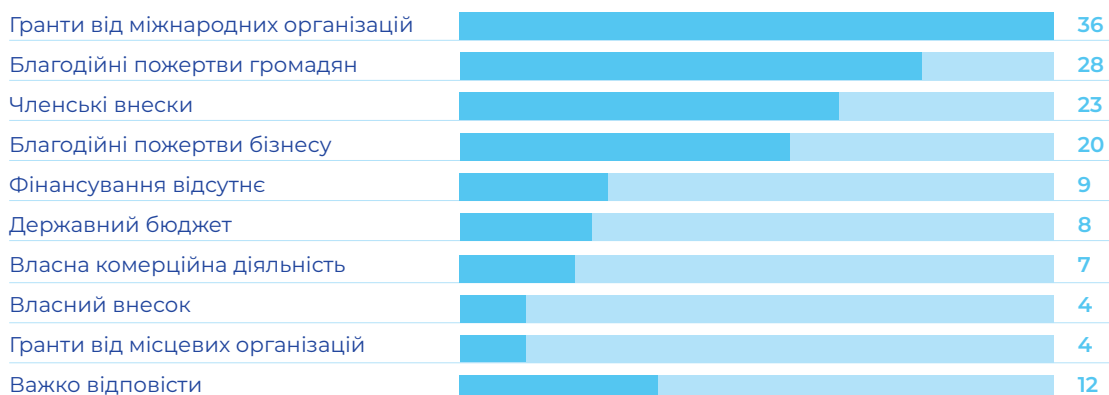

Аналізуючи відповіді, бачимо, що схожими є дані щодо наявності посади бухгалтера (31) в організаціях і такого джерела фінансування, як гранти від міжнародних організацій (36). Можна припустити, що проєктна робота в рамках грантів від донорів передбачає більш спеціалізовані знання й навички з бухгалтерського обліку.

Досліджені ОГС мають 4 самодостатніх джерела доходів, хоча майже кожен десятий респондент заявив, що наразі не має фінансування взагалі (9). Це, зокрема, гранти від міжнародних організацій (36), благодійні пожертви громадян (28), членські внески (23) й благодійні пожертви бізнесу (20).

Рисунок 16.

Джерела фінансування опитаних ОГС у 2018-2019 рр., множинний вибір

Досвід зовнішніх взаємодій та комунікацій. 70 організацій з числа опитаних зазначили, що співпрацюють з органами місцевої та державної влади, й тільки 20 ОГС не змогли відповісти на це питання. Виділяється два найбільш популярні напрямки взаємодії з органами місцевої й державної влади: надання послуг (34) і проведення кампаній громадського представництва (32). Крім того, кожна п'ята (21) організація займається розроблянням документів у співпраці з органами місцевої й державної влади.

Рисунок 17.

Напрямки співпраці опитаних ОГС з органами місцевої та державної влади в 2018-2019 рр. (множинний вибір)

Щодо досвіду ОГС у такій важливій діяльності як моніторинг та оцінювання діяльності органів влади, лише кожна п'ята (21) організація проводила моніторинг й оцінювання діяльності органів місцевої влади, та лише кожна десята – органів державної влади.

Рисунок 18.

Досвід опитаних ОГС з моніторингу та оцінювання діяльності органів влади в 2018-2019 рр., множинний вибір

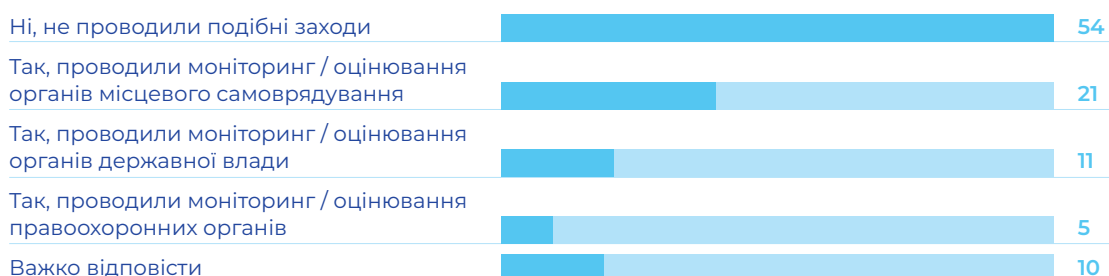
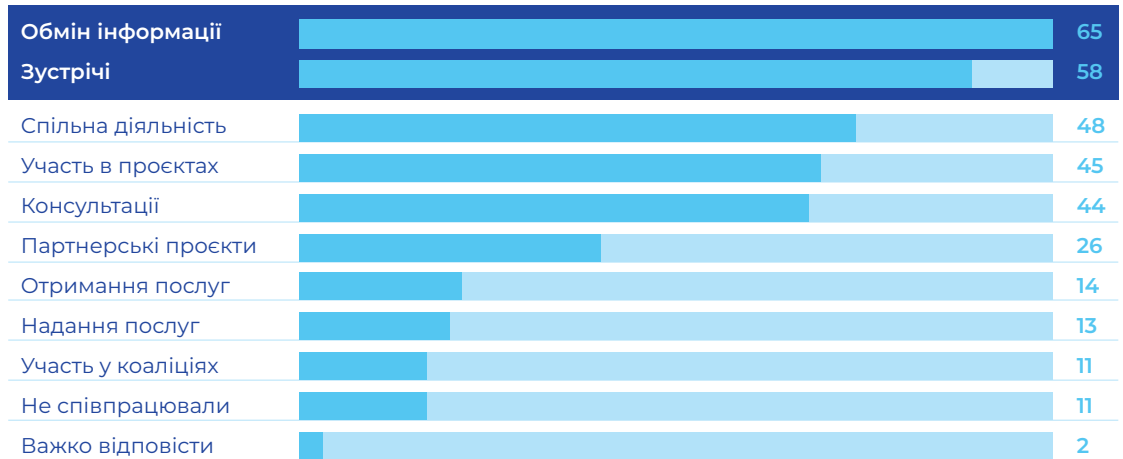

Рисунок 19.

Спрямованість співпраці опитаних ОГС з іншими ОГС у 2018-2019 рр., множинний вибір

На етапі визначення спрямованості співпраці з іншими ОГС респонденти зазначили, що головними векторами є обмін інформацією (65), зустрічі (58), спільна діяльність (48), участь у проєктах (45), консультації (44) тощо. За наведеною інформацією ОГС Луганської області здійснили 26 партнерських проєктів протягом досліджуваного періоду.

45% досліджуваних ОГС є членами коаліцій, мереж ОГС або робочих груп, що в цілому може бути охарактеризоване як позитивна тенденція. Щоправда, партнерування не вирішує повністю такої проблеми, як конкуренція за фінанси серед ОГС.

Рисунок 20.

Членство опитаних ОГС у коаліціях, мережах ОГС чи робочих групах, N=90

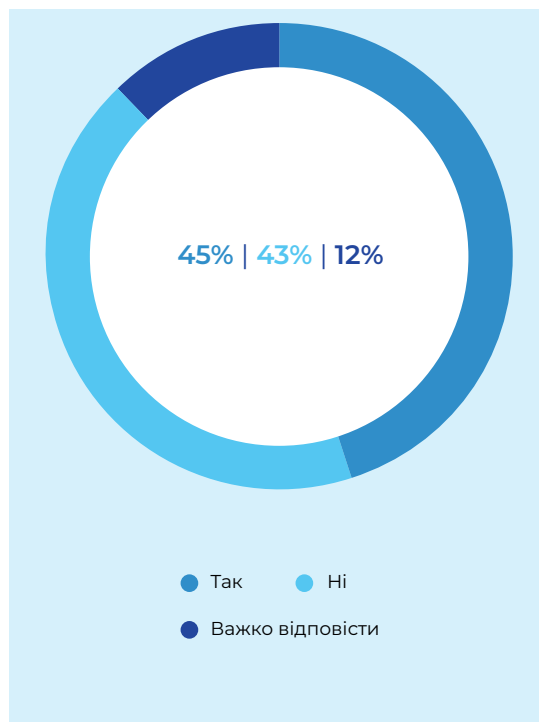

Рисунок 21.

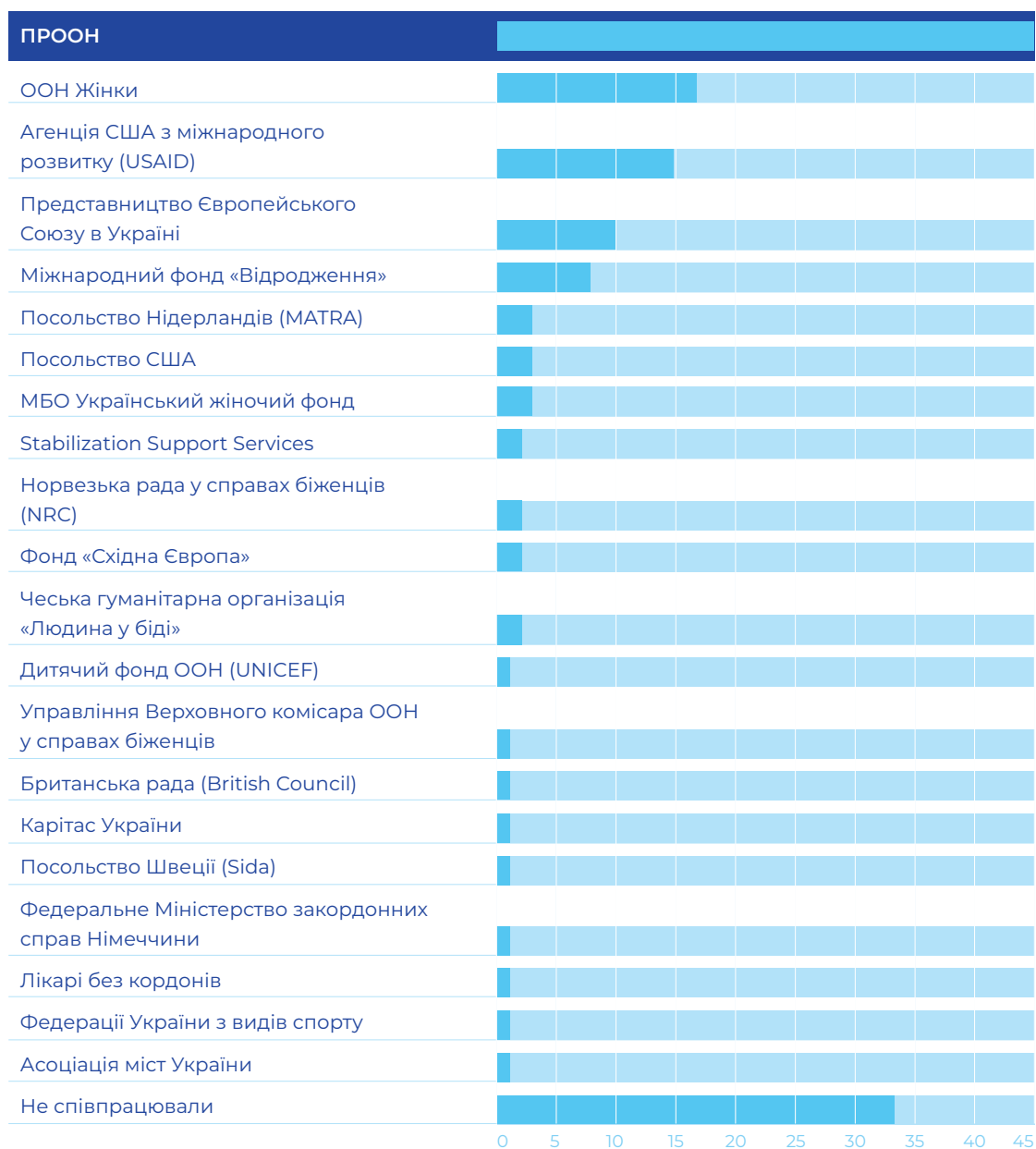
Кількість проєктів, поданих опитаними ОГС самостійно або у коаліції проєктів, що їх підтримали донори в 2018-2019 рр., N=90

Щодо міжнародних організацій та донорів, з якими співпрацюють досліджені ОГС, найбільш часто згадуваною є ПРООН (UNDP): з нею взаємодіють 43% досліджуваних організацій (39). Також активна співпраця ОГС Луганщини відбувається з ООН Жінки (UN Women) - 17 організацій, Агенцією США з міжнародного розвитку (USAID) - 15 організацій, та Представництвом ЄС в Україні (10 організацій). 9% ОГС мають у своєму портфоліо 4 і більше підтриманих проєктів за останній рік, а кожна п'ята організація має принаймні один підтриманий проєкт.

Рисунок 22.

Організації, з якими опитані ОГС співпрацюють / співпрацювали в 2014-2019 рр., множинний вибір

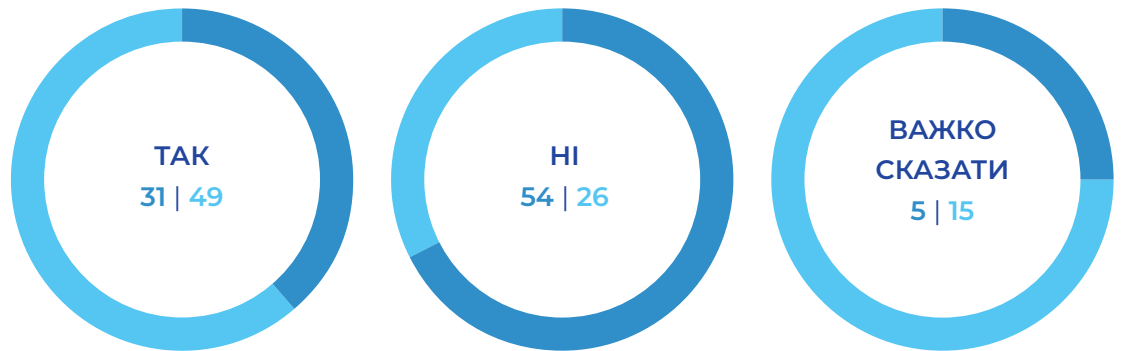
За результатами опитування, більше половини (54%, 49 од.) ОГС використовують гендерно-чутливий підхід під час розподілення фінансових і людських ресурсів. Про застосування підходу, заснованого на правах людини, заявили 34% (31 од.) ОГС.

Дослідженням передбачалося відкрите питання «Якщо Ваша організація в своїй проєктній діяльності застосовує підхід, заснований на правах людини (ППЛ), то як саме це проявляється?».

Рисунок 23.

Гендерно-чутливий підхід та підхід, заснований на правах людини в організаціях, N=90

- Підхід заснований на правах людини (ППЛ)
- Гендерно-чутливий підхід при розподілі ресурсів

У відповідях респондентів можна виокремити три головні складові: (1) їхнє бачення фундаменту ППЛ, (2) суб'єктів, щодо яких необхідно застосовувати цей підхід та (3) принципів, сфер, засобів й інструментів реалізації ППЛ.

Фундамент підходу ОГС вбачають у Конвенції ООН про права людей з інвалідністю, Конституції України, Законі України «Про місцеве самоврядування» та Етичному кодексі самої організації (в її внутрішніх правилах і процедурах):

«... Десять років тому [організація] грала найактивнішу роль щодо ратифікації Конвенції ООН про права людей з інвалідністю Україною та підписання факультативного протоколу» [1, м. Київ (діють у Луганській області)];

Суб'єктами ППЛ на думку учасників опитування є не лише індивіди, але й групи населення, в т.ч. уразливі, громади в цілому й інституції:

«Ми захищаємо права дітей, молоді, людей з інвалідністю та ВПО в ситуації кризи й гуманітарної катастрофи, в нестабільній соціально-політичній ситуації. Одним із наших завдань є навчання праву людей з інвалідністю та їхніх родин; донесення до відома влади необхідності дотримання правових норм і відповідальності за їх виконання, а також сприяння внесенню змін на державному рівні. Ми активно працюємо в сфері освіти, працевлаштування, створення архітектурно-доступного середовища тощо...» [1, м. Київ (діють у Луганській області)];

«Більш за все на сьогодні мене цікавить питання порушення прав людини за релігійною ознакою» [14, м. Золоте];

«Я бажаю здобути повагу до ромської спільноти й сприяти покращенню життя ромів, збереженню культури, традицій та зростанню освітнього рівня дітей» [20, м. Кремінна].

Серед принципів та підходів у ППЛ організаціями виділено: індивідуальний підхід до людини, толерантність, добровільність, свобода думки, підзвітність, захист, розвиток, можливості для реалізації власних прав, підтримання інтересів громади з питань безпеки, відпочинку, забезпечення дотримання прав людини, рівного доступу до публічних послуг, а також довгостроковий вплив, інноваційність, ціннісний підхід і критичне мислення:

«У проєктній діяльності ми дотримуємося [таких] принципів, [як] спільне рішення проблем, партнерство, доступність» [86, смт Станиця Луганська];

«На театральному майданчику документального театру «Новий Лісабон» ми навчаємо людину критично думати й захищати свої права, й вона зможе разом з іншими протистояти загрозам і заступитись за свої інтереси» [27, м. Лисичанськ].

Основна сфера застосування ППЛ, як правило, співпадає із сферами діяльності ОГС. Це розвиток власної громади, соціальна згуртованість і безпека, освітня сфера, організація середовища, екологія, здоров'я, спорт, право та юриспруденція:

«Хочемо організувати надання правової допомоги громадянам для захисту прав» [42, м. Попасна];

«Метою нашого першого проєкту є створення комунікаційного скверу, обладнання якого реалізує наступні права людини: право на відпочинок і дозвілля, на свободу мирних зборів, право вільно брати участь у культурному житті суспільства» [15, м. Золоте].

Найпоширеніші засоби й інструменти впровадження ППЛ – це бесіди, інформування про права та їх порушення через ЗМІ, навчання, представлення й лобювання інтересів у органах влади й судах, дослідження потреб і моніторингова діяльність, екологічна просвіта, а також пошук джерел фінансування:

«Надаємо правову допомогу, складаємо документи правового характеру, представляємо інтереси в органах влади й судах» [84, смт Новоайдар];

«Організація домагається того, щоб хворі на цукровий діабет були забезпечені медикаментами в повному обсязі, відповідно до законодавства України. Нещодавно, завдяки активності батьків нашої громадської організації, діти Северодонецька, хворі на цукровий діабет, почали отримувати безкоштовно препарат глікоген» [63, м. Северодонецьк];

«Через аналітичні висновки й пропозиції до Верховної Ради України, Європейського суду з прав людини, на міжнародних конференціях» [25, м. Лисичанськ];

«Завдання нашої ГО – надати населенню інформацію про їхні права й допомогти їх захистити. Відстоюючи свої права, людина може задовільнити свої потреби» [40, м. Попасна].

Принцип рівності, як одна з основ ППЛ, трактується представниками організацій в основному як рівний підхід до всіх груп населення:

«Ми толерантні, наші проєкти спрямовані на рівний доступ всіх людей до соціальних благ. Для нас неприйнятними є будь-які види дискримінації людей, особливо в роботі ОГС» [39, м. Попасна];

«Усі заходи, які проводить організація, не спрямовані на конкретні групи людей. Підхід до всіх членів організації також – рівний» [72, смт Новоайдар].

Таким чином, у процесі дослідження було сформовано значну за кількістю та географічним охопленням вибірку з 90 організацій громадянського суспільства, доволі різних як за показниками соціально-економічного стану, так і за кількістю населення громад Луганської області. Оцінювання поточного стану досліджуваних ОГС показало, зокрема, що організації, які потрапили до вибірки, в більшості не мають чітко сформованою комунікаційної політики й не вибудовують стратегічні комунікації в мережі Інтернет із застосуванням власного сайту. Типова ОГС Луганської області орієнтується, як правило, на розвиток громади в широкому сенсі, що проявляється в мультисекторальності впливу й

багатовекторності діяльності: як правило, цільовими аудиторіями діяльності ОГС є діти, *мешканці громади, жінки, ВПО*, люди з інвалідністю, люди похилого віку, навіть *все населення в цілому*.

Майже половина ОГС використовує формалізований підхід до документального забезпечення власної діяльності, складають стратегічні й поточні плани. Переважна більшість організацій є членськими. Як правило, організації мають ядро, що складається з невеликої кількості активістів: третина обраних громад зазначили в онлайн-анкеті, що мають до 10 членів. Як правило, для активістів ОГС Луганської області участь у проєктній діяльності не є основним видом діяльності, а участь у реалізації проєктів є скоріше стихійною, адже лише 16 % мають оплачуваний персонал.

Основним джерелом фінансування для ОГС Луганської області є *гранти від міжнародних організацій*. Найбільш часто згадуваною організацією в цьому сенсі є ПРООН (UNDP): з агенцією взаємодіють 43% досліджуваних організацій. Крім того, постійними партнерами для ОГС Луганської області є ООН Жінки (UN Women) та Агенція США з міжнародного розвитку (USAID).

Про переважну орієнтацію ОГС Луганської області на реалізацію так званих «твердих», менш вибагливих до «людського ресурсу» проєктів свідчить той факт, що половина організацій-респондентів (49%) не має волонтерів взагалі, тобто значне джерело інтелектуальних, соціальних і креативних ресурсів багатьма організаціями не використовується, що актуалізує такий напрямок організаційної роботи ОГС і міжнародних партнерів як розширення волонтерської мережі й реалізація освітніх програм щодо громадського волонтерства. Крім того, актуалізація вектору на м'які проєкти, реалізація яких покликана сприяти позитивним змінам у суспільній свідомості, передбачатиме доцільність докладання зусиль щодо усвідомлення з боку ОГС необхідності застосування ґендерно-чутливого підходу та підходу, заснованого на правах людини, адже лише більше половини із дієвих організацій базуються на цих підходах у власній діяльності.

АНАЛІЗ ЦІННОСТЕЙ, ПОТРЕБ ТА ВИКЛИКІВ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

В основі будь якого усвідомленого розвитку організації є цінності, які дають установку на розвиток.

Основні **цінності ОГС**⁹ за визначенням їх керівників – взаємоповага, взаєморозуміння, доброзичливість, громадський активізм, партнерство, підтримка, дружба.

Таблиця 3.

Організаційні цінності ОГС

МОРАЛЬНІ ЦІННОСТІ	ЦІННОСТІ КОМПЕТЕНТНОСТІ	ЦІННОСТІ ОСОБИСТІСНИХ КІНЦЕВИХ ЦІЛЕЙ	ЦІННОСТІ СОЦІАЛЬНИХ КІНЦЕВИХ ЦІЛЕЙ –
<p>цінності, які в результаті трансгресії (порушення), призводять до почуття провини</p> <ul style="list-style-type: none"> • добropорядність • людяність • миролюбство • патріотизм • справедливість • чесність 	<p>цінності, що стосуються компетентності</p> <ul style="list-style-type: none"> • активність • взаємоповага • відкритість • відповідальність • інновації • культурність • порядність • прозорість • професійність • розвиток • спілкування 	<p>цінності, що стосуються власних цілей</p> <ul style="list-style-type: none"> • допомога іншим • дружба • родина 	<p>цінності, що стосуються цілей співтовариства осіб, країни, людства взагалі</p> <ul style="list-style-type: none"> • згуртованість • єдність • любов до України • людська гідність • миролюбство • повага до традицій • права та свобода громадян рівноправ'я та жінками • рівність між чоловіками та жінками • загальноєвропейські цінності
<p>«Активність, добropорядність, відповідальність, діяльність. Головне – мати совість.» (3, смт Біловодськ, Біловодська ОТГ)</p>	<p>«Ми хотіли би більше людей згуртувати, щоб вони були небайдужими, активними. Включились у роботу з розбудови нашої території громади.» (11, смт Красноріченське, Красноріченська ОТГ)</p>	<p>«Личная мотивация, желание помогать.» (22, м. Золоте)</p>	<p>«Рівність усіх перед законом, дотримання конституційних прав і свобод, гарантій, закріплених законодавством України, міжнародним законодавством» (24, м. Лисичанськ)</p>

⁹ Далі по тексту для поглиблення розуміння проблем та потреб ОГ у партнерських громадах, будуть частково використані результати якісного дослідження ОГС у цих громадах, яке було проведено в той самий період, що й дослідження, результати якого представлені в цій публікації. Основний метод дослідження в якісному дослідженні – глибинні інтерв'ю. 26 організацій, які були відібрані для інтерв'ювання.

Результати глибинних інтерв'ю показали, що організації **працюють над позитивними змінами та стійким розвитком громади** в таких напрямках, як покращення емоційного та психологічного стану людей; зміна самоусвідомлення; активізація й згуртування дітей і молоді; працевлаштування та самозайнятність населення; підвищення рівня правової культури населення; доступ до правосуддя (в тому числі і мешканців з тимчасово-окупованих територій); покращення екологічної ситуації; покращення ставлення до

АНАЛІЗ ЦІННОСТЕЙ, ПОТРЕБ ТА ВИКЛИКІВ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

учасників бойових дій; інтеграція внутрішньо переміщених осіб; налагодження взаємодії влади, бізнесу, громадськості.

Відповіді респондентів на запитання щодо напрямків роботи ОГС:

«Ми хочемо, щоб і ромам дали нормальні умови...» [4, м. Кременна]

«Ми хочемо зміцнити зв'язок людей з нашою владою і спробувати зробити так, щоб громада брала участь у розвитку нашої ОТГ» [6, смт Троїцьке, Троїцька ОТГ]

«Трикутник влада-громада-бізнес ми намагаємося об'єднати. Не завжди бізнес попадає, це трохи складніше ...» [16, м. Кременна]

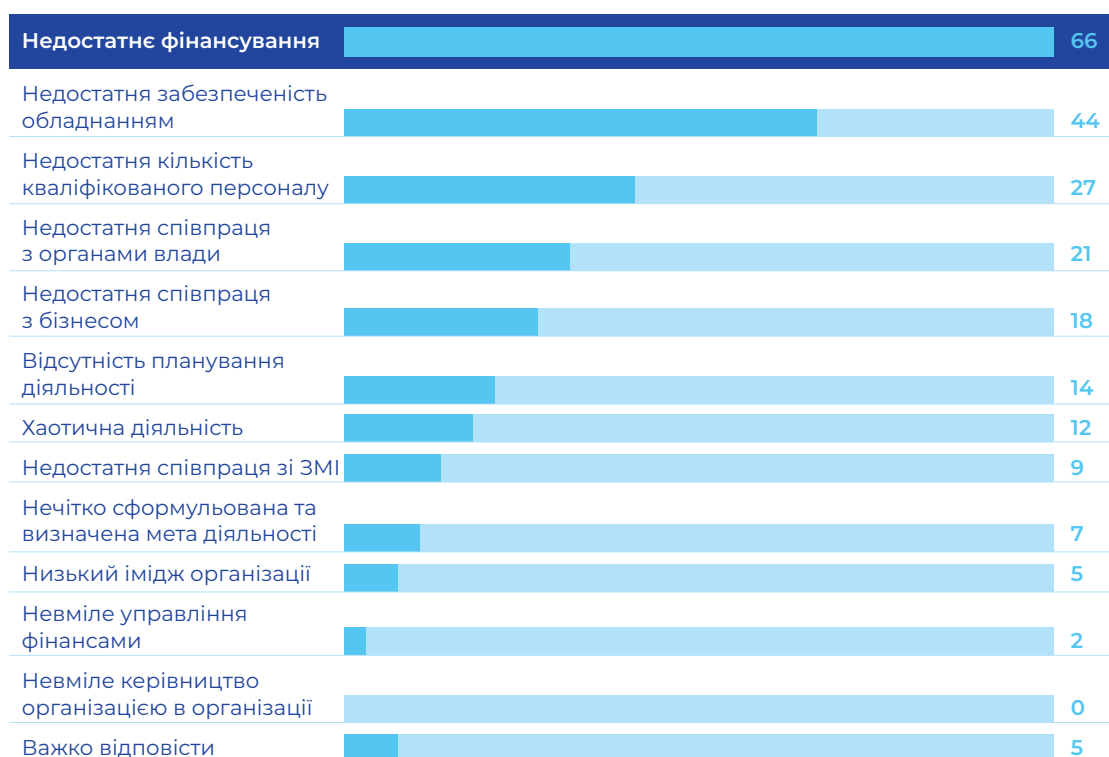
Внутрішні та зовнішні виклики ОГС. Основними внутрішніми викликами переважна більшість ОГС називає *недостатнє фінансування* (66). Для меншої половини ОГС *недостатнє забезпечення обладнанням* (44) є також значною проблемою. Меншою мірою опитані додали до списку внутрішніх викликів недостатню кількість кваліфікованого персоналу (27), недостатню співпрацю з органами влади (21) і недостатню співпрацю з бізнесом (1). Цікаво, що, назвавши внутрішнім викликом некваліфікованість персоналу, таку проблему як *невміле керівництво* не обрала жодна організація. Також, визначивши в топі проблему з *недостатнім фінансуванням*, проблему щодо *невмілого управління фінансами* обрало лише 2 організації.

Зовнішні виклики соціального характеру (проблеми взаємодії з бізнесом (31), владою (24), з громадськістю – через незацікавленість (23), конкуренцію (22) та нескоординованість (19) є найвищими в списку зовнішніх викликів.

Якщо стосовно внутрішніх проблем лише 5 респондентів не змогли дати чіткої відповіді, то визначитися із зовнішніми викликами було важко вже більше ніж для кожного п'ятого респондента.

Рисунок 24.

Внутрішні виклики щодо опитаних ОГС, множинний вибір

АНАЛІЗ ЦІННОСТЕЙ, ПОТРЕБ ТА ВИКЛИКІВ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Рисунок 25.

Зовнішні виклики
щодо опитаних ОГС,
множинний вибір

Низька зацікавленість ОГС з боку бізнесу	31
Низька зацікавленість ОГС з боку органів влади	24
Низька зацікавленість ОГС з боку громадськості	23
Висока конкуренція за фінансові ресурси серед ОГС	22
Нескоординована діяльність інших ОГС	19
Неможливість продавати свої послуги	15
Недосконале законодавче забезпечення діяльності ОГС	12
Низька зацікавленість ОГС з боку ЗМІ	8
Несприятлива громадська думка про ОГС	8
Недосконале податкове законодавство	7
Важко відповісти	22

Сильні сторони ОГС та обмеження. Виходячи з експертної оцінки (див. таблицю у додатку А) та самооцінки (див. таблицю у додатку Б) були визначені сильні сторони ОГС (в таблицях позначені зеленим кольором) за категоріями, а також обмеження (позначені помаранчевим) їхньої спроможності та дієвості.

У більшості половини досліджуваних ОГС у громадах (у містах і в сільській місцевості) показники проєктної роботи є достатньо високими (окрім смт Мілове, Лозно-Олександрівської ОТГ, Нижньодуванської ОТГ). Досить низькими є показники комунікації й партнерства, отже актуальними є ініціативи щодо налагодження взаємодії з органами державної влади й місцевого самоврядування, міжнародними організаціями, іншими ОГС, бізнесом, органами державної влади, участі в діалогових майданчиках, робочих групах тощо.

Глибинні інтерв'ю уточнюють самооцінку щодо сильних сторін ОГС та тих, що потребують покращення. **Найсильніші сторони ОГС** за визначенням їх керівників – це бажання щось змінити, що є рушійною силою організації та її намірів, а також вміння спілкуватися й доносити власне бачення колегам і партнерам. Підсилюють ОГС, за самооцінкою, прагнення до розвитку й фаховість членів організації та її персоналу (особливо коли в організації є молодь, яка не боїться втілювати ідеї), демократичне врядування, а також дисципліна, відповідальність, чесність, креативність.

Відповіді на питання щодо сильних сторін організації:

«Тільки велике бажання щось змінити, мати позитивний розвиток у громаді.»

[1], смт Красноріченське, Красноріченська ОТГ]

«Ми працюємо для дітей, це бачать, і якщо нам щось треба – нам надають допомогу» [5, м. Лисичанськ]

«Демократичний підхід, креативність. Допомогає нам і те, що у нас молодий склад, можна розвиватися, пробувати нове» [14, м. Попасна]

Організаціям здебільшого не вистачає досвіду й знань, у тому числі спеціальних знань з бухгалтерії та юриспруденції (адвокації), а також у написанні проєктів. **Потребують покращення** розподіл обов'язків всередині організації. Часто звучить думка про те, що важко поєднувати громадську й професійну діяльність,

АНАЛІЗ ЦІННОСТЕЙ, ПОТРЕБ ТА ВИКЛИКІВ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

адже громадські діячі, як правило, не отримують зарплатню. Ресурсне забезпечення діяльності ОГС (у тому числі зарплата в проєктній діяльності) – це питання, яке постає в ОГС, що хочуть розвиватися й докласти своїх зусиль задля цього.

Відповіді на питання щодо слабких сторін організації:

«Через брак часу, ми не можемо багато уваги приділяти роботі громадської організації...» [3, смт Біловодськ, Біловодська ОТГ]

«Добре, програмні заходи передбачають фінансування, починаючи від оренди, транспорту й заробітної плати. Тоді набагато легше цю діяльність здійснювати. Фінансування – один із самих тяжких моментів» [18, м. Лисичанськ]

«Необхідно навчитися розподіляти обов'язки в команді. Навчитися шукати, довіряти. Вчитися віддавати, але поки у нас не виходить це» [9, м. Щастя]

«У нас досить велика організація. Але не всі члени нашої організації ставляться до своєї роботи так серйозно, як хотілося б. Робота нашої команди була б більш продуктивною, якби в ній було більше свідомих і натхнених людей» [14, м. Попасна]

Організаційна спроможність визначається як сукупність організаційних і технічних можливостей, взаємовідносин та цінностей, що дозволяють організаціям на будь-якому суспільно-політичному рівні виконувати функції й досягати визначених цілей розвитку протягом певного часу.

На рисунку 26 представлені **показники самооцінювання ОГС щодо власної організаційної спроможності** за сферами.

Рисунок 26.

Спроможності ОГС за визначеними критеріями, де 10 – найвища оцінка, а 1 – найнижча, N=26

Крім того, керівникам ОГС було поставлене запитання щодо напрямків посилення організаційної спроможності в розрізі її окремих складових. Так, для розвитку **людського потенціалу** респонденти вбачають сенс у такій формі навчання, як майстер-класи й тренінги з психології спілкування та взаємовідносини з людьми (найзатребуваніші теми серед респондентів), а також із самореалізації, лідерства, з ораторського мистецтва, англійської мови, управління людськими ресурсами, рекрутингу персоналу (бухгалтерів, юристів, інших консультантів), побудови команди, роботи з волонтерами, управління конфліктами в організації, мотивації персоналу, делегування повноважень, подолання емоційного вигорання, менеджменту громадських організацій, проєктного менеджменту, тайм-менеджменту, з прав людини, прав дитини, з антикорупційної діяльності й окремих юридичних питань.

Відповіді на питання щодо потреб у навчанні:

«Всі наші члени потребують різноманітних навичок. Бо інакше можна деградувати» [2, смт Лозно-Олександрівка, Лозно-Олександрівська ОТГ]

«По-перше, як правильно все організувати? Яких спеціалістів залучати? Я знаю місцевого адвоката чи нотаріуса - а чи можна залучати з обласних організацій, які могли б допомагати? Ми замкнуті на місцевому рівні. Цікаво було залучати обласні організації, які могли допомагати. Хотілося б виходити на новий рівень» [21, смт Мілове]

«Нам необхідно вчитися всім, але ми зайняті на основній роботі, та тільки хтось один може їздити. Якщо б їздили всі, можливо, тоді би більш потужною була громадська організація» [11, смт Красноріченське, Красноріченська ОТГ]

«Особисто я трошки відстав від сучасного суспільства. Я більш виступаю як організатор, а працює молодь» [3, смт Біловодськ, Біловодська ОТГ]

Основні затребувані теми **для розвитку комунікацій для соціальних змін** у більшості керівників це, перш за все, психологія спілкування, робота з різними каналами поширювання інформації, ведення сторінок у соціальних мережах, написання текстів (презентації, самопрезентації, історії успіху тощо), створення візуального контенту (інфографіка, відео- та фотозйомка), основи друкарської справи (створення буклетів тощо) з цифрової безпеки, організація й проведення заходів. Але третина керівників не бачить актуальності в отриманні знань з розвитку комунікацій, посилаючись на те, що немає часу на це і для місцевого рівня того інформування, яке вони роблять, достатньо.

Відповіді на питання щодо потреб у розвитку комунікаційних навичок:

«Хотілося б навчитися, як чіткіше доносити інформацію до населення та які ресурси ще можна задіяти додатково» [20, смт Станиця Луганська]

«...На місцевому рівні нас звичайно знають. Додаткового піару нам не потрібно» [19, м. Золоте]

«Думаю, корисна була б інформація, щоб навчитися писати тексти, робити фото, вести соцмережі» [1, с. Новоолександрівка, Біловодська ОТГ]

«Оскільки я є активною користувачкою ФБ, мені цікаво освоїти Інстаграм. Мені цікава інфографіка, як засіб інформування. Мені цікаво було б керувати як власною сторінкою, так і сторінкою організації» [23, м. Северодонецьк]

«Мабуть, якимось окремим навичкам професії журналіста – могла б написати та донести певний меседж. У нас немає художнього погляду на проблему, як це можна оформити» [13, м. Северодонецьк]

«Я не прибічник того, щоб доносити до когось інформацію. Я думаю, що основне завдання – робити роботу» [21, смт Мілове]

Оскільки в більшості керівників ОГС досвід **стосовно розбудови партнерства / мережування та іншої взаємодії** є недостатнім, респондентам було складно визначитися зі своїми потребами в навчанні з цього напрямку, хоча інтуїтивно вони усвідомлюють, що знання й навички в цій сфері є важливими для розвитку їхньої організації. Однак ключові потреби все ж були визначені. Це знання й розвиток навичок з ведення діалогу, партнерства, медіації, з громадсько-ділових

АНАЛІЗ ЦІННОСТЕЙ, ПОТРЕБ ТА ВИКЛИКІВ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

відносин з такими суб'єктами комунікації, як представники влади, бізнесу, ЗМІ, інші ОГС.

Відповіді на питання щодо актуальної тематики навчання у сфері партнерства:

«Мабуть, як раз, налагодження горизонтальних зв'язків, система управління мережами. І різниця між мережею та коаліцією. Що краще: створювати партнерство під вирішення якоїсь конкретної проблеми, чи створювати довгострокове партнерство, яке розраховано на досягнення якихось стратегічних цілей» [23, м. Сєвєродонецьк]

«Про сучасні можливості комунікації. Точніше, як правильно вести діалог, розмовляти із серйозними людьми (коли прийшли до сільради, до бізнесу), щоб будувати партнерство. Бо іноді розмовляєш з серйозними людьми й не знаєш, як правильно побудувати речення, щоб серйозно сприйняли» [15, смт Станиця Луганська]

В проєктній діяльності керівників ОГС цікавить все – від пошуку грантових конкурсів, використання ґендерно-чутливого підходу та підходу, заснованого на правах людини, постановки мети й завдань, визначення ризиків, написання бізнес-плану, проєктного менеджменту до звітування, а також моніторингу й оцінки проєктної діяльності.

Відповіді на питання щодо затребуваної тематики навчання у сфері проєктного менеджменту:

«Знання в написанні проєктних заявок. Самі правила ми знаємо, але не знаємо як достукатися. Можливо, отримати знання в складанні бюджету. Це теж проблематично для нас» [19, м. Золоте]

«Написання проєктних заявок. Такі хитромудрі питання іноді пишуться, що ми кілька людей сидимо, голову ламаємо і не знаємо, як написати. А так, в реалізації ніколи не виникає проблем» [6, смт Троїцьке, Троїцька ОТГ]

«Ось ця складова проєктів, яка стосується прав людини, ґендерного права - тут» не вистачає ». Тому що ми це впроваджуємо так, як ми це зрозуміли для себе, і це власне бачення. Тому тут знань точно не вистачає» [22, м. Золоте]

Щодо фінансової спроможності, то керівникам важливо знати, як написати бізнес план, проводити фандрайзингові та краудфандингові кампанії, здійснювати закупівлю товарів і послуг, звітувати перед донорами й взагалі звітувати. Формами навчання можуть бути не лише семінари для початківців, але й для досвідчених бухгалтерів, а також друковані видання (буклети, довідники тощо).

Відповіді на питання щодо затребуваної тематики навчання у сфері фандрайзингу:

«Знання про донорів, як з ними працювати» [19, м. Золоте]

«Інформаційні буклети з фінансів мені потрібні. Я не бухгалтер – якась інформація з бухгалтеру і по звіту також потрібна» [1, с. Новоолександрівка, Біловодська ОТГ]

АНАЛІЗ ЦІННОСТЕЙ, ПОТРЕБ ТА ВИКЛИКІВ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

«Погодження програмних планів з фінансовими планами в рамках конкретних проєктів. Зведення до спільного бюджету всіх програмних бюджетів, хоча б на загальному рівні це було б цікаво» [23, м. Сєверодонецьк]

«Для фінансового менеджера – більш чіткі правила звітування. На жаль, під час підписання грантової угоди наразі не проводяться такі семінари. А вони дуже потрібні. З одного боку, вони надають базову інформацію. З іншого боку, дозволяють бухгалтерам з різних проєктів створювати свою мережу й обмінюватися своїми навичками» [23, м. Сєверодонецьк]

Декілька респондентів свою **технічну спроможність** підсилюють за рахунок наявних ресурсів на своєму основному місці роботи, або звертаються по допомогу до молоді. Важливим питанням є доступ для членів організації / представників цільової аудиторії до обладнання для виконання програмних завдань організації (наприклад, для людей з інвалідністю – комп'ютерна грамотність тощо). Респонденти хотіли б мати знання з безпеки в Інтернеті й захисту даних. В організаціях в основному використовують ноутбуки, але використання наявного програмного забезпечення знаходиться на недостатньому рівні. Наприклад, є потреба в знаннях щодо роботи з Excel, програмами з бухгалтерського обліку, монтажу відео, роботи з графічними редакторами, зі створення презентацій, проведення онлайн-конференцій та навчання тощо.

Відповіді на питання щодо необхідності додаткових технічних знань:

«Можливо я якимось використовую свою посаду, але мені допомагають всі мої працівники, у мене проблем не виникає. У нас є інженер-програміст» [6, смт Троїцьке, Троїцька ОТГ]

«Можливо з користування якимись програмами. У нас переважно це якісь програмні продукти, які допомагають організовувати скайп-конференції, якісь графічні програми, які допомагають організувати наприклад презентації» [18, м. Лисичанськ]

«Нам показали, як робити сайти, але мало. Заняття було 2 години. Як робити сайт, як рекламувати свою громадську організацію не тільки в Фейсбукці. Як робити пости, як писати. Ми робимо це як самоучки, але хотілося б підтвердити, наскільки ми правильно це робимо. А може бути це можна простіше робити. Тому цих знань нам не вистачає» [9, м. Щастя]

«Так, з графічного дизайну (розробка логотипів для проєктів), для більш креативного представлення нашої діяльності» [14, м. Попасна]

«Звертаємося до студентів за допомогою – презентації, монтаж відео. Поки що вистачає. Але якщо б ми могли мати професійну особу з цими навичками – це було б набагато краще» [13, м. Сєверодонецьк]

Потреби в розвитку для **ОГС Луганщини** зумовлюються їхніми внутрішніми проблемами й наявними ресурсами. Так, найбільш затребуваним напрямом підтримки для ОГС визначено фінансову допомогу (66), а також для кожної другої організації – обладнання (50), навчання (46) та приміщення (26).

АНАЛІЗ ЦІННОСТЕЙ, ПОТРЕБ ТА ВИКЛИКІВ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Рисунок 27.

Потреби в розвитку опитаних ОГС (за самооцінкою), множинний вибір

Фінансова	66
Обладнання	50
Навчання	46
Розвиток навичок персоналу та членів організації з інформаційних технологій	37
Обмін досвідом з іншими ОГС	34
Розвиток навичок персоналу та членів організації з ділової англійської мови	27
Приміщення	26
Співпраця з органами влади	20
Співпраця з іншими ОГС	17
Інформація	17
Важко відповісти	0

Теми навчання, які б обрали для себе опитані керівники / представники ОГС Луганщини, також корелюють із внутрішніми й зовнішніми проблемами, які вони зазначили у відповідях на попередні запитання. Так, керівники ОГС вважають, що потребують знань із фінансів (44), належного врядування (проектного менеджменту й моніторингу) (36), стратегічного планування й менеджменту організацій (27). Тобто, можливо припустити, що майже всі респонденти, які вказували на відсутність стратегічного плану (34) й адміністративних правил і процедур (26) у своїй організації, усвідомили необхідність навчання навичкам, потрібним для розроблення вищезазначених документів (майже третина опитаних).

Наступна затребувана тема навчання, ймовірно, знаходиться в регіональному тренді, оскільки загальновідомими є проекти ПРООН та інших агенцій, що пов'язані з питаннями соціальної згуртованості (25) і громадською безпекою (18). У той же час ще одна поширена тематика – гендерне бюджетування й права жінок і чоловіків – отримала недостатній відгук (10), що може свідчити про більш високу обізнаність ОГС у названій сфері.

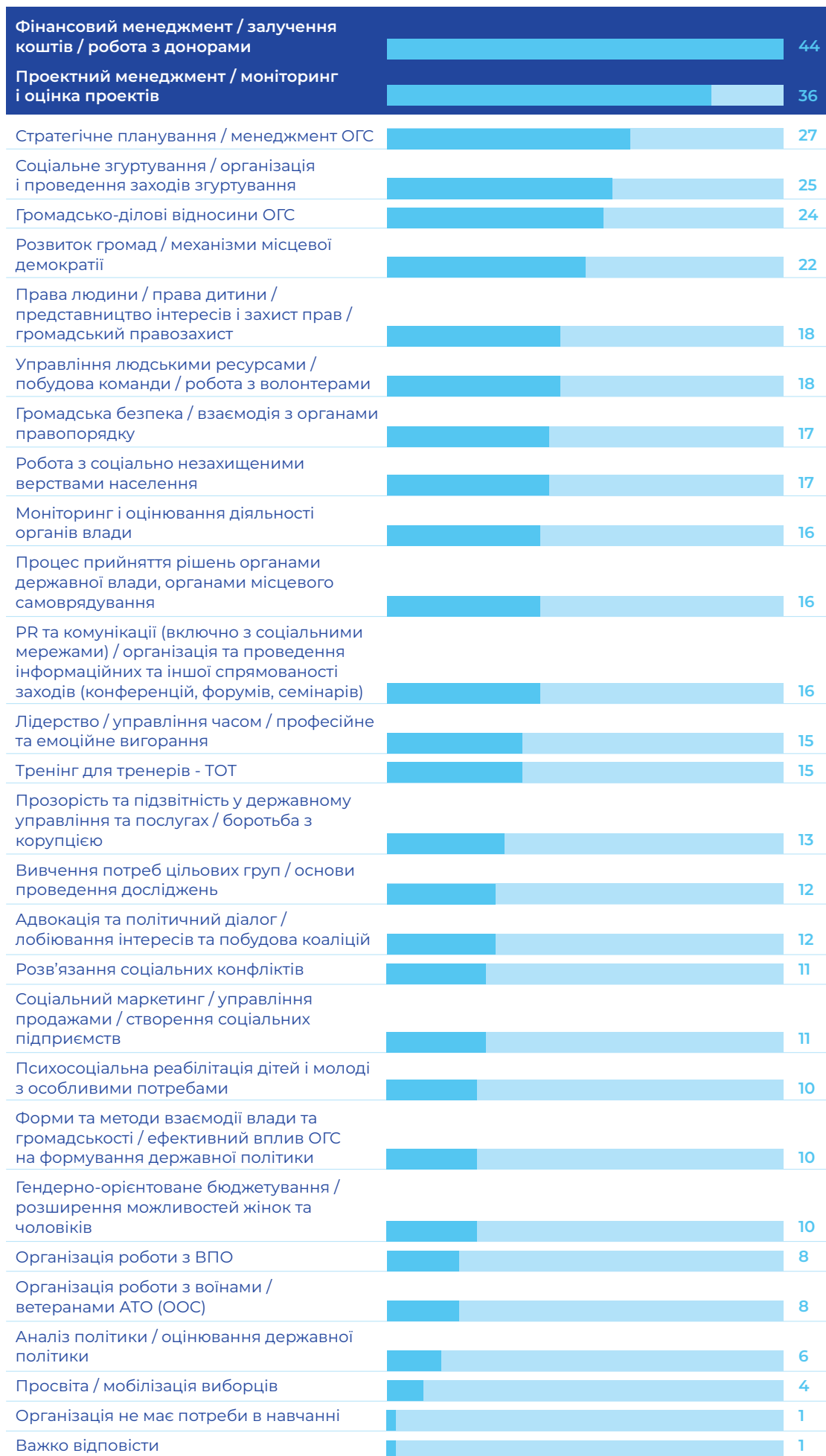
Якщо перші три навчальні теми спрямовані на розвиток організації, то наступні теми зорієнтовані на отримання знань і навичок у сфері зовнішніх зв'язків. Керівники ОГС відзначили, що хотіли б поглибити знання: в сфері розвитку комунікацій з партнерами, владою, бізнесом (24), в сфері громадського представництва (18) й адвокації (12). Помітно, що робота з різним представниками партнерських аудиторій не цікавить більшість респондентів, навіть якщо такі групи як жінки, діти, ВПО є домінуючими клієнтами для партнерських ОГС.

Таким чином, розвиток вищезазначених спроможностей, спрямований на набуття й вдосконалення широкого спектру навичок та вмій, здатен допомогти ОГС більш продуктивно виконувати свої функції та кращим чином представляти інтереси власних громад.

АНАЛІЗ ЦІННОСТЕЙ, ПОТРЕБ ТА ВИКЛИКІВ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Рисунок 28.

Навчальні теми, які були б корисними для опитаних ОГС, множинний вибір

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження організацій громадянського суспільства в п'ятнадцяти обраних громадах Луганської області дозволило визначити ступінь охоплення населення регіону ОГС, основні напрямки їхньої діяльності, цільову аудиторію й інституційну спроможність організацій, а також виявити слабкі сторони їхньої діяльності й потреби щодо організаційного розвитку задля розбудови інституційної спроможності ОГС як одного з найважливіших інструментів залучення громади до вирішення соціальних проблем і розвитку.

За результатами дослідження можна зробити наступні висновки:

1. ЗАГАЛЬНО-СТАТИСТИЧНІ ДАНІ

- У п'ятнадцяти громадах Луганської області виявлено 565 зареєстрованих організацій громадянського суспільства. Переважну більшість цих організацій (близько 70%) було створено впродовж 1994-2014 років, а стрімке зростання їх кількості протягом 2016-2019 рр. експерти пов'язують із інтенсифікацією діяльності міжнародних організацій, спрямованою на підсилення й розвиток громадянського суспільства. Географія діяльності ОГС поширюється за межі їх реєстрації та охоплює найближчі населені пункти.
- Виділення в загальному масиві зареєстрованих ОГС кластеру «дієвих» дозволяє більш реалістично подивитися на традиційний критерій охоплення населення діяльністю ОГС. Так, охоплення мешканців громад потенційною активністю дієвих організацій громадянського суспільства складає в середньому по області 1929 осіб на одну ОГС, коливаючись від повного неохоплення (дієві ОГС відсутні) в Нижньодуванській та Привільській ОТГ та 5023 особи на одну організацію в м. Лисичанськ, до 1143 особи на 1 дієву громадську організацію в Новоайдарській громаді. Тоді як той самий показник у розрахунку на загальну кількість зареєстрованих організацій складає 658 осіб у середньому по області, що характеризує ситуацію як майже втричі більш оптимістичну.

2. ІНФОРМАЦІЙНА СПРОМОЖНІСТЬ (ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ)

У цілому, низька інформаційна спроможність громадських організацій відбиває загальну тенденцію до збереження обмеженої прозорості й загальне недооцінювання інформаційної політики як джерела ефективності основної діяльності і залучення фінансування. Так, кожна третя (34%) організація із масиву зареєстрованих тим чи іншим чином проявляє свою діяльність у інформаційному просторі. Але лише половина (47% з опитаних 90 організацій) мають власну сторінку в Facebook, і лише кожна п'ята організація (20%) має власний сайт. Незважаючи на те, що більш ніж кожна третя організація з опитаних 90 стверджує, що представляє свою діяльність у публічних річних звітах (34%), дослідження показало, що інформація, представлена на доступних інформаційних платформах, зазвичай, не завжди є актуальною.

3. ОРГАНІЗАЦІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ

- Дослідження показало, що здебільшого ОГС Луганської області не мають чіткої організаційної спрямованості й здійснюють мультивекторну діяльність. Зокрема, у визначенні цільових груп опитаних ОГС найбільш частим вільно сформульованим вибором виявилися « мешканці громади/все населення», а також «люди похилого віку/пенсіонери», «діти», «жінки», «ВПО» та «люди з інвалідністю». Множинність вибору спостерігається і в окресленні секторів своєї діяльності: «діти та молодь», «вирішення соціальних питань», «громадська безпека/взаємодія з органами правопорядку», «освітня або культурно-виховна діяльність». Той факт, що більшість опитаних організацій розглядають багатосекторальну спрямованість своєї організації як власну сильну сторону, може оцінюватися по-різному. По-перше, у такий спосіб ОГС прагнуть ніби розширити поле свого втручання, збільшуючи тим самим можливості для залучення донорських коштів. По-друге, подібні результати можуть свідчити про відсутність спеціалізації та поглибленої роботи в певному напрямі, переважну спрямованість на отримання грантів, і лише потім - на досягнення якісних змін у своїх громадах. Цей факт підтверджує найбільш частий вибір в якості цільової аудиторії таких груп, як « мешканці громади» (48%) та «все населення в цілому» (39%).
- Попри те, що за самооцінкою своїх функціональних ролей, опитані ОГС орієнтуються на визначення інтересів і потреб громадян у послугах, задоволення цих потреб, а також покращення якості надання послуг, перше місце за видами діяльності ОГС віддали «захисту прав та представництву інтересів», «тренінгам та консультуванню», «поширенню інформації», «освітній діяльності» й «благодійності».
- Про наявність потенціалу розвитку адвокаційної діяльності на рівні місцевого самоврядування свідчить той факт, що кожна п'ята (22%) організація зазначила наявність досвіду впливання на державну політику щодо надання послуг населенню на місцевому рівні й представляє інтереси громадян у цьому питанні. Посилити роботу в цьому напрямі може наявність 7 організацій, які зазначили, що мали досвід участі в діяльності, що впливала на державну політику на національному рівні.
- У цілому для громадського сектору Луганської області характерне в достатній мірі усвідомлення необхідності безпосереднього залучення представників уразливих груп до планування та діяльності організації. За самооцінкою, подібний підхід є характерним для більшості ОГС (60 %), які в плануванні та своїй проєктній діяльності під час організації заходів враховують їхні права. Щодо спрямованості діяльності ОГС на окремі вразливі групи, то найбільш активно громадські організації обраних громад працюють також із людьми похилого віку (38%) і з людьми з інвалідністю (34%).

4. ВРЯДУВАННЯ ТА РЕСУРСНА СПРОМОЖНІСТЬ

- Стратегічний підхід до планування й організації власної діяльності як ознака високого загального професійного рівня організації, за самооцінкою, є властивим лише для половини ОГС в обраних громадах: 51% організацій задекларували наявні прописані адміністративні правила й процедури, а 44% - актуальний стратегічний план.

- Більше третини ОГС (36%) обраних громад є членськими. Переважна більшість організацій мають до 10 членів, майже кожна четверта (23%) заявила про наявність від 51 до 100 членів. Тільки 35% опитаних організацій мають штатного бухгалтера. Про наявність оплачуваного персоналу заявили лише 16% опитаних організацій. Відносно недозалученим залишається волонтерський ресурс досліджуваної території: лише 39% ОГС обраних громад зазначили, що мають трьох та більше волонтерів, тоді як половина респондентів (49%) з волонтерами не працює взагалі.
- Головним джерелом фінансування ОГС обраних громад є гранти від міжнародних організацій: про їхнє залучення заявили 40% опитаних організацій. Крім того, джерелами фінансування основної діяльності ОГС є благодійні пожертви громадян (31%), членські внески (26%) і благодійні пожертви бізнесу (22%). Майже кожен десятий респондент заявив, що не має фінансування.
- Щодо ґендерного аспекту врядування в громадському секторі досліджених громад можна стверджувати про наявність певного балансу: якщо в загальному масиві зареєстрованих організацій частка чоловіків – керівників ОГС складає 78%, керівниками активних ОГС майже рівною мірою є чоловіки й жінки: 51% та 49% відповідно. Разом із цим, більшість опитаних відзначали більшу залученість до оперативної громадської діяльності жінок у порівнянні до чоловіків. Більше половини (54%) ОГС заявили, що під час розподілення фінансових і людських ресурсів застосовують ґендерно-чутливий підхід, а 34% ОГС - підхід, заснований на правах людини.

5. ЗОВНІШНІ ЗВ'ЯЗКИ

- Дослідженням було охоплено три основні напрямки формування зовнішніх зв'язків громадських організацій: з органами державної влади, з іншими інституціями громадського сектору та з міжнародними організаціями. У цілому, всі три напрямки є розвиненими тим чи іншим чином, проте в кожному з них є потенціал для подальшого розвитку.
- Зокрема, спрямованість взаємодії ОГС з органами місцевої й державної влади має два вектори – надання послуг (38%) і проведення кампаній громадського представництва (36%). Кожна п'ята організація має досвід розробки документів у співпраці з органами місцевої й державної влади. Кожна п'ята організація приймала участь у моніторингу й оцінці діяльності органів місцевої влади, а кожна десята – в моніторингу й оцінці органів державної влади.
- Не дивлячись на відзначену представниками ОГС наявність певної конкуренції за джерела фінансування, представники громадського сектору досліджених громад у цілому підтримують професійну кооперацію та мережування. Головними напрямками співробітництва є обмін інформацією (72%), професійні тематичні зустрічі (64%), спільна діяльність (53%), консультації (49%) тощо. 29% відсотків опитаних заявили про досвід реалізації партнерських проєктів. 45% ОГС є членами коаліцій, мереж ОГС або робочих груп.
- Щодо співпраці з міжнародними організаціями, можна вважати, що діяльність таких організацій у регіоні стала критичним чинником активізації й підтримки діяльності ГО завдяки орієнтації багатьох міжнародних програм і проєктів на інституційну розбудову громадянського суспільства. Так, наприклад, більшість

(43%) опитаних ОГС відповіли, що протягом останнього року співпрацювали з ПРООН. Також активна співпраця ОГС Луганщини ведеться з такими організаціями, як ООН Жінки, Агенція США з міжнародного розвитку та Представництвом ЄС в Україні. 9% ОГС налагодили сталу співпрацю й мають у своєму портфоліо 4 й більше підтриманих проєктів за останній рік; кожна п'ята організація має принаймні один підтриманий проєкт. Проте, дуже значна частина ОГС (35% опитаних) не співпрацює із представниками міжнародних організацій, що свідчить про досить значний потенціал.

7. ВИКЛИКИ ТА ПОТРЕБИ В ОРГАНІЗАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ

- У цілому, громадський сектор у 15 громадах Луганської області знаходиться на одній із початкових стадій розвитку, що зумовлює поточну специфіку його викликів і потреб, адже для переважної більшості організацій невирішеними залишаються екзистенціальні питання щодо налагодження партнерства й пошуку фінансування, обладнання й залучення кваліфікованого персоналу, який мав би навички проєктного менеджменту та фандрайзингу.
- Так, 73% опитаних організацій визначили недостатнє фінансування (73%) й недостатнє забезпечення обладнанням (49%) у якості основних викликів. Меншою мірою опитані додали до списку проблему з людськими ресурсами, а саме – недостатню кількість кваліфікованого персоналу (30%). Більшість організацій (51%) визнає власну потребу в навчанні; 49% наближаються, можливо, до стадії визнання цієї потреби по мірі зростання зрілості. Напрямки, щодо яких існує потреба в навчанні, безпосередньо корелюють із внутрішніми й зовнішніми проблемами організацій. Найбільш затребуваними напрямками визначено фінансовий і проєктний менеджмент, стратегічне планування, розвиток зовнішніх зв'язків та комунікаційних навичок.
- Про значний потенціал розвитку мереж і партнерування громадських організацій Луганської області із соціально відповідальними підприємцями й місцевою владою свідчить те, що в переліку зовнішніх проблем найбільшими виявились співпраця з бізнесом (34%), з владою (27%), а також взаємодія з громадськістю – через незацікавленість (26%), конкуренцію (24%) й нескоординованість (21%). Подолання комунікаційних бар'єрів у зазначених напрямках може створити передумови для значного посилення результативності громадського сектору й посилення його ролі в розвитку громад Луганської області.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

РЕКОМЕНДАЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЯМ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

- Розвивати «м'яку складову» проєктної діяльності. Приймаючи до уваги важливість інфраструктурної складової життя громади, необхідно усвідомлювати, що досягти системних зрушень у суспільстві можна лише за умови орієнтування проєктної діяльності на відповідні зміни в суспільній свідомості. Подібний підхід здатен не лише поглибити вплив організації на громаду, але й розширити коло потенційних партнерів.
- Брати участь у діалогових майданчиках, зокрема, РГГБ у партнерських громадах. Об'єднання зусиль, кооперація й координація (навіть на рівні взаємного інформування) здатна уможливити синергетичні ефекти взаємодії ОГС і полегшити перехід від конкуренції до кооперації.
- Залучати волонтерів. Залучати молодь. Залучення волонтерів, потреба в яких, за необхідністю, виникне одночасно з переорієнтацією на «м'які» проєкти, є джерелом як додаткових ресурсів для ОГС, так і отримання безцінного досвіду для молоді.
- Сприяти поширенню культури проєктного менеджменту. Мова проєктного менеджменту – універсальна мова, якою спілкуються міжнародні організації та донори. У будь якій сфері знання цієї мови є необхідним задля того, щоб уможливити перетин інтересів міжнародних донорів і громад-реципієнтів, а отже функціонування локальних ресурсних центрів є важливою запорукою розвитку проєктної діяльності ОГС.
- Зосередити увагу на внутрішній і зовнішній комунікаційній складовій у системі управління організацією, що означає мати прописану (формальну) комунікаційну політику організації. Комунікація є невід'ємною частиною управлінського процесу, інструментом формування довіри через політику відкритості й прозорості в процесі реалізації статутної діяльності. Розроблена та впроваджувана комунікаційна політика дозволить ОГС мати сталий зворотній зв'язок зі своєю цільовою аудиторією, партнерами й представниками місцевої влади, а, відтак, підсилити людські й матеріально-технічні ресурси ОГС.
- У рамках реалізації завдань комунікаційної стратегії доцільно здійснювати щомісячне планування основних заходів організації й відповідне планування.
- Належним чином створити /сформувати /впорядкувати /адмініструвати, виходячи з комунікаційної політики ОГС, такі комунікаційні канали, як сторінки в соцмережах, як-от сторінка в Фейсбук, що є найбільш популярною серед українських ОГС. Сайти організацій повинні мати зручний для користувачів інтерфейс. Забезпечити щомісячний аудит контенту сторінок у соціальних мережах і сайту організації.
- Системно (наприклад, щорічно, або раз на два роки) готувати з подальшим оприлюдненням річні звіти своїх ОГС, використовуючи найкращі практики, що застосовуються українськими й міжнародними ОГС.
- Посилити взаємодію з органами влади не лише на рівні інформування, але й консультування, діалогу й партнерства через спільну проєктну діяльність і співробітництво.
- Мати сформовану спеціалізацію в своїй діяльності, що дозволить більш фахово концентруватися на певних напрямках надання послуг та адвокації.

- Розробити організаційний план із розвитку спроможності своєї ОГС і планувати діяльність із її організаційного розвитку, а також із розвитку навичок персоналу й волонтерів ОГС.
- Практикувати в своїй організаційній діяльності гендерно-чутливий підхід, а також підхід, заснований на правах людини.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ОРГАНАМ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

- Розглядати громадський сектор як партнерів. Посилити співробітництво з місцевими ОГС і системно залучати їх до співпраці з певних напрямків та з певними цільовими аудиторіями.
- Організовувати системні зустрічі з усіма місцевими ОГС не лише для спілкування між собою, але й для того, щоб разом долучатися до реформування країни, оскільки Громадські ради, за фактом, не завжди є активними представниками всієї громадськості в громаді.
- Делегувати певні обсяги робіт фахівцям із громадського сектору на основі тендерів.

РЕКОМЕНДАЦІЇ МІЖНАРОДНИМ ОРГАНІЗАЦІЯМ ТА ПРОГРАМАМ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ

- Відкривати можливості для грантоотримувачів, що здійснюють співробітництво з партнерськими ОГС, представниками влади й місцевого бізнесу. Такий підхід має згуртувати «проектних» партнерів у розвитку громад для подальшої співпраці.
- Надавати підтримку м'яким проектам. Цільова орієнтація на «м'які» проекти або, принаймні, на «м'яку складову» інфраструктурних проектів, проголошена в політиці грантової підтримки, може сприяти зміні пріоритетів та змінити поточне ставлення ОГС до проектної діяльності взагалі.
- Надавати підтримку сталим проектам. Доцільною є орієнтація на підтримку залучення місцевих ресурсів до подовження діяльності за проектами, створеними за допомогою міжнародних донорів.
- Надавати підтримку новим і молодіжним організаціям, а також ресурсним центрам. Молодь сільської місцевості Луганської області, будучи потужним та цінним ресурсом, все ж вимагає цільової підтримки й фінансово-організаційної допомоги в процесі реалізації власних ініціатив.
- Продовжувати формувати і розвивати мережі регіональних ОГС, тим самим сприяючи їх сталому розвитку через співробітництво.
- Підтримувати ініціативи зі створення інтерактивних мап із базою про ОГС України за умов гарантії щодо їх адміністрування в подальшому з оптимізацією пошукових систем.
- Розвивати такий напрямок технічної допомоги, як громадський коучинг – інструмент саморозвитку спроможності ОГС. Впроваджувати «тренінги тренерів». Розвивати систему методологічної підтримки грантоотримувачів у аспекті написання проектів, фінансового звітування, висвітлення власної діяльності й партнерування за допомогою безпаперових онлайн-технологій і платформ.

СИЛЬНІ СТОРОНИ ТА ОБМЕЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОГС У ГРОМАДАХ ЗА ПОКАЗНИКАМИ ЕКСПЕРТНОЇ ОЦІНКИ

	Біловодська ОТГ	Красноріченська ОТГ	м. Золоте	м. Кремінна	м. Лисичанськ	м. Попасна	м. Северодонецьк	м. Щастя	смт Мілове	смт Новоайдар	смт Станиця Луганська	Троїцька ОТГ	Лозно-Олександрівська ОТГ	Привільська ОТГ
Представленість організацій у мережі Інтернет	■	■	□	■	■	■	■	■	■	■	□	□	■	■
Взаємодія з користувачами в соціальних мережах	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	□	■	■	■
Співпраця з ОМС та ОДВ	■	■	□	■	■	■	□	■	□	■	■	□	■	□
Співпраця з іншими ОГС	■	□	■	□	■	□	■	■	□	■	□	■	□	■
Участь у робочій групі з безпеки та соціальної згуртованості	■	■	■	■	■	■	■	■	□	■	□	□	■	■
Співпраця з донорами	■	■	□	■	■	■	■	■	■	■	□	□	■	■
Проектна діяльність	□	■	□	■	□	□	■	■	■	■	■	□	■	■

СИЛЬНІ СТОРОНИ ТА ОБМЕЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОГС У ГРОМАДАХ ЗА ПОКАЗНИКАМИ САМООЦІНКИ

	м. Щастя	м. Золоте	Троїцька ОТГ	Біловодська ОТГ	м. Кремінна	м. Лисичанська	м. Северодонецьк	смт Станиця Луганська	м. Попасна	смт Новоайдар	смт Мілове	Інші (м. Київ)	Привільська ОТГ	Красноріченська ОТГ	Лозно-Олександрівська ОТГ
Наявність профілю в соцмережах	■	□	□	■	□	□	■	□	■	□	■	■	■	■	■
Наявність сайту	■	■	□	■	□	■	■	■	■	■	□	■	■	■	■
Наявність річних публічних звітів	■	■	■	□	□	□	□	□	■	■	■	■	■	■	■
Наявність актуального стратегічного плану	■	■	■	□	■	□	□	□	■	□	■	■	■	■	■
Наявність оплачуваного персоналу	■	■	■	■	■	■	□	■	■	■	■	■	■	■	■
Наявність внутрішніх правил і процедур	■	■	■	■	□	□	□	□	□	□	■	■	■	■	■
Кількість членів організації	■	□	■	□	■	□	□	□	□	□	□	■	■	■	□
Кількість волонтерів	■	□	□	□	□	□	■	□	■	□	■	■	■	■	■
Наявність бухгалтера	■	■	□	□	□	■	□	□	■	□	■	■	■	■	■
Джерела фінансування	□	□	□	□	■	□	□	□	■	□	□	■	□	□	■
Співпраця з ОМС та ОДВ	■	■	□	■	■	■	■	■	□	■	■	■	■	■	■
Досвід моніторингу та оцінювання діяльності органів влади	■	□	■	■	□	■	□	□	■	■	■	■	■	■	■
Співпраця з іншими ОГС	■	■	□	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Членство в коаліціях, мережах ОГС, робочих групах	■	■	■	□	□	□	□	□	□	□	■	■	■	■	■
Співпраця з донорами	■	□	□	■	■	■	□	□	□	■	■	■	■	■	■
Проектна робота	□	■	□	□	□	■	□	□	■	□	■	■	□	■	■
Співпраця з бізнесом	■	■	■	□	■	□	□	□	□	■	■	■	■	■	■
Врахування прав уразливих груп	■	■	□	□	■	■	■	□	□	□	■	■	■	■	■
Ролі в наданні соціальних послуг	■	□	■	□	■	□	■	■	□	□	□	■	■	□	□
Застосування гендерно-чутливого підходу	■	■	□	□	■	■	□	□	□	□	□	■	■	■	■
	■	■	□	□	■	□	□	□	□	□	□	■	■	■	■
Залучення вразливих груп до діяльності	■	■	■	■	■	□	■	□	■	□	□	■	■	■	■
Застосування підходу, орієнтованого на права людини	■	■	□	□	■	■	□	□	□	□	□	■	■	■	■

КАРТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Троїцька ОТГ
14 699 | 15 | 4

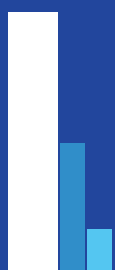
Нижньодуванська ОТГ
3 012 | 3 | 0

Красноріченська ОТГ
6 724 | 7 | 3

м. Северодонецьк
113 616 | 293 | 88

м. Лисичанськ
110 501 | 68 | 22

м. Кремінна
21 520 | 40 | 12

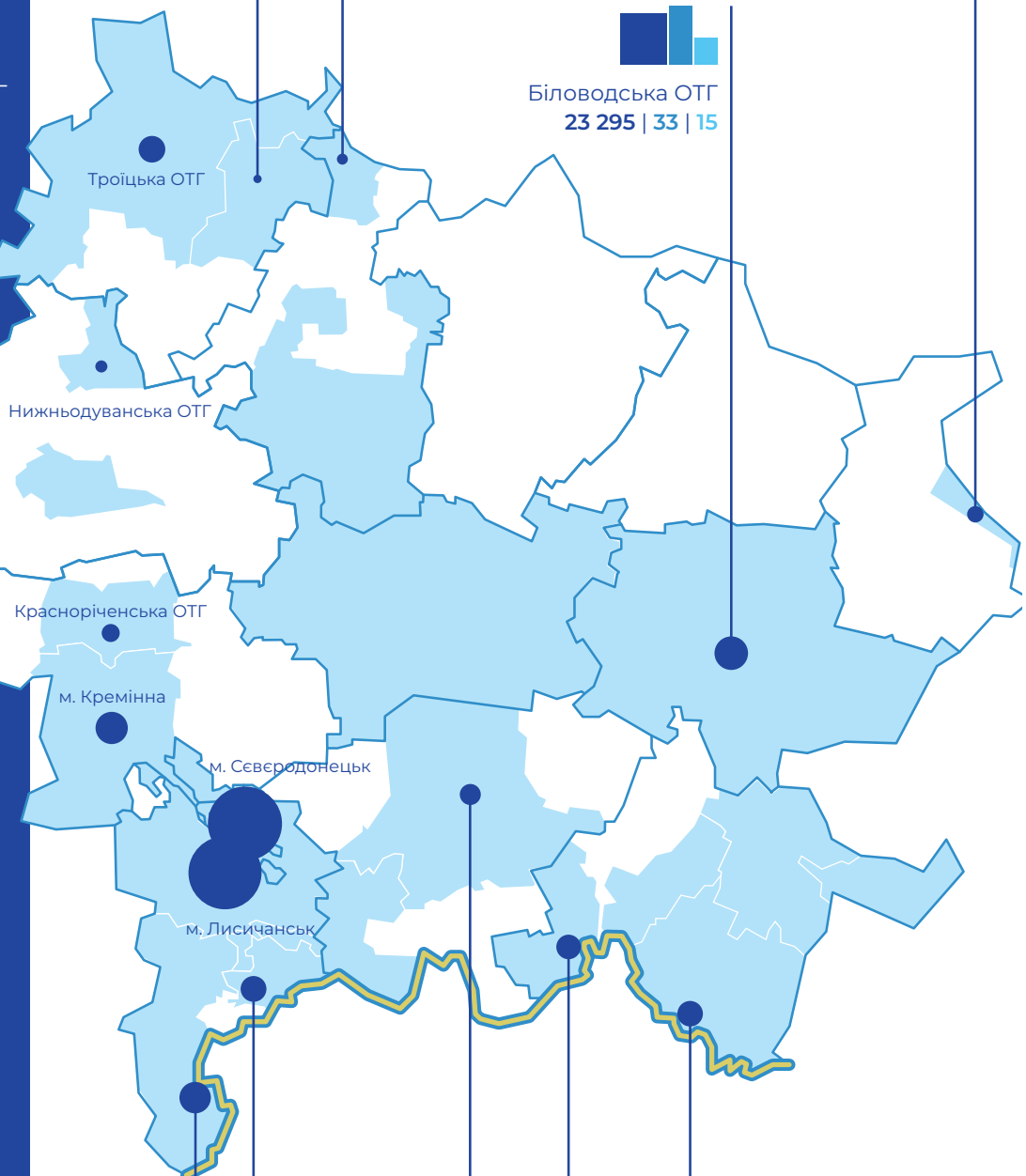
Привільська ОТГ
1 423 | 2 | 0

Лозно-Олександрівська ОТГ
2 489 | 2 | 1

сmt Мілове
5 611 | 11 | 5

Біловодська ОТГ
23 295 | 33 | 15

Троїцька ОТГ

Нижньодуванська ОТГ

Красноріченська ОТГ

м. Кремінна

м. Северодонецьк

м. Лисичанськ

м. Золоте
12 467 | 15 | 6

м. Щастя
12 467 | 15 | 6

сmt Станиця Луганська
13 500 | 25 | 9

м. Попасна
9 141 | 18 | 8

сmt Новоайдар
9 141 | 18 | 8

Населення станом на 1 січня 2019 р. ●
Кількість зареєстрованих ОГС ●
Кількість дієвих ОГС ●